

Osmanlı Devleti Döneminde Reklamcılık Anlayışı ve 1908-1909 Tanin Gazetesi Örneği*

Advertising Intellection in Ottoman Empire Period end Sample of Tanin Newspaper between 1908 and 1909 Years

Ayşe Hanife KOCAKAYA¹
Yaşar Üniversitesi

Özet

Günümüz koşullarının vazgeçilmez unsuru haline gelen reklam, firmaların sıklıkla kullandığı bir mal ve hizmet aracı haline gelmiştir. Teknolojinin de gelişmesiyle birlikte mallarını pazarlayan firmaların sayısı her geçen gün artmaktadır. Reklamın bu denli önemli bir sektör haline gelmesi, bu sektörün; günümüz iletişim dünyasında, aynı anda birden çok insanla iletişime geçebilme imkânı sunmuştur. Bunun içindir ki pazarlama iletişim araçları arasında reklam konusu özel bir yere sahiptir. Ele alınan konumuzca da incelenen Tanin Gazetesi örneği, Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde çıkarılmaya başlanan bir yayındır. Osmanlı Devleti'nin son dönemi ve cumhuriyetin kuruluş yıllarına rastlayan Tanin Gazetesi, yayınlarında verilen reklamlardan ziyade siyasi bir yayın organı olarak da ön plana çıkmaktadır. Konumuz gereği 1908-1909 yıllarında yayınlanmış Tanin Gazetesi'nin sayıları incelenmiştir. Ele alınan yıllardaki sayılarına bakılan Tanin Gazetesi içerik bakımından birçok reklama ve markaya yer vermiştir. Yayın hayatı boyunca çeşitli engellerle karşılaşan gazete, İttihat ve Terakki Cemiyeti mensupları tarafından kurulmuş olması sebebiyle de dikkat çekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Tanin Gazetesi, İttihat ve Terakki Cemiyeti, II. Meşrutiyet, Reklam.

Abstract

Advertising that has become an indispensable element of today's conditions has also become a frequently used tool of goods and services the companies utilized. With the advances in technology, the number of companies that commercialises their goods has been steadily increasing day by day. That fact that advertising has become such a significant sector of the industry; has provided this sector with the opportunity to contact a lot of people all at the same time. That is why; advertising is special among the marketing and the media tools. The Tanin newspaper discussed in this article began to be broadcast towards the end of the Ottoman Empire. The newspaper that began to be published in the late Ottoman and the early Turkish Republic eras came to the fore as a political organ rather than the advertisements of the publication. The number of Tanin newspaper published during the years 1908-1909 were examined in this article. The newspaper had published many advertisements and covered many brands in the issues that were published during this period, The newspaper that encountered various obstacles during its life of publication bears importance by being, established by the Committee of Union and Progress members as well.

* Yaşar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Yüksek Lisans Projesi, Osmanlı Devleti Dönemi'nde İzlenen Milli İktisat Politikasının İşletmelerin Reklam ve Tanıtım Faaliyetlerine Etkisi, çalışmasından özetlenerek hazırlanmıştır. Kocakaya, A. H. (2014). Osmanlı Devleti Dönemi'nde İzlenen Milli İktisat Politikasının İşletmelerin Reklam ve Tanıtım Faaliyetlerine Etkisi, Yaşar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, ss, 56.

¹ Öğr. Grv., Yaşar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü e-mail: kocakayah@gmail.com

Keyword: Tanin Newspaper, Committee of Union And Progress, Second Constitutional Period, Advertisement.

Giriş

II. Meşrutiyetin ilanıyla birlikte kurulan *Tanin Gazetesi*, Hüseyin Cahit Yalçın, Hüseyin Kazım ve Tevfik Fikret tarafından 1908 yılında kurulmuştur. Gazetenin ilk sayısı 1-2 Ağustos 1908 (19 Temmuz 1324) tarihinde çıkarılmıştır. Her ne kadar bağımsız ve serbest bir gazete gibi görünse de yayınlarından dolayı bir cemiyet organı olduğu anlaşılmaktadır. *Tanin Gazetesi* ilk çıktığında maddî imkânsızlıklardan ötürü sadece 4 sayfadan oluşmaktaydı. Birinci sayfada Hüseyin Cahit Yalçın'ın makaleleri, iç ve dış haberler, ikinci sayfada araştırma ve inceleme yazıları, üçüncü sayfada yurt haberleri, son sayfada ise edebiyat ve sanat haberleri yer almaktaydı. Cumhuriyet'in kuruluş yıllarında etkili olan gazete, Osmanlı'nın son döneminde de etkili bir gazete olarak bilinmektedir(Sakarya, 2007, 3).

Tanin Gazetesi özellikle *İttihat* ve *Terakki* partisinin yarı resmî yayın organı olması yönüyle dikkat çekmektedir. Gazete ilk kez 31 Mart olayları ile kapatılmıştır. 17 Mayıs 1909'da *Tanin* yeniden yayınlanmaya başlanmış lakin 18 Mayıs 1911 tarihinde insan haklarına aykırı yazılar yayınladığı için yeniden kapatılmıştır. Hüseyin Cahit Yalçın *Renin*, *Cenin Hak* ve *Senin* adı altında değişik isimler kullanarak gazete yayınına devam etmiştir(Altınkaya, 2011:9). Nitekim Hüseyin Cahit Yalçın'ın farklı isimlerle çıkardığı bu yayınları da kısa süreli olmuştur. Bu kapatılma olayının ardından yine 1912-1913 yıllarında *Hürriyet* ve *İtilaf Fırkası* iktidarlığı döneminde 1912 yılındaki makalelerinde Kamil Paşa hükümetini çok sert şekilde eleştirdiği için *Tanin*'in yayın yapması yasaklanmıştır.

Ayrıca Hüseyin Cahit Yalçın, Kamil Paşa'nın intikamından korktuğu için Viyana'ya kaçmıştır.(11 Kasım 1912) Babiâli baskını üzerine İstanbul'a dönen Hüseyin Cahit Yalçın 13 Ocak 1913 tarihinde gazeteyi tekrar çıkarmaya başlamıştır. Fakat makalelerinde *İttihat* ve *Terakki* Cemiyeti'ni çok sert biçimde eleştirdiği için cemiyet tarafından tehditler almış ve gelen baskılara dayanamayarak *Tanin*'i 9 bin liraya cemiyete satmak zorunda kalmıştır. *Tanin* bu tarihten sonra yayın hayatına 30 Ekim 1918 tarihine kadar devam etmiştir(Sakarya, 2007, 3).

Ayrıca Hüseyin Cahit Yalçın 1919 yılında Malta'ya sürülmüş, Sakarya Savaşı'nın ardından Malta Adası sürgünlerinin serbest bırakılmasıyla İstanbul'a dönmüştür(Altınkaya, 2011:9). Bir süre yayın yapamayan *Tanin Gazetesi*, Milli Mücadele yıllarında ise *Tanin*, *Cenin* adı ile Hüseyin Cahit Yalçın, Cavit Bey, İsmail Canbolat, Rahmi ve Kemal Beyler tarafından çıkarılmış, buna müteakip gerekli izin alındıktan sonra gazete yine eski ismini almıştır. *Tanin*, 1922-1925 tarihleri arasında yayınlanarak Mustafa Kemal'e karşı açık bir muhalefet yapmaktan da geri durmamıştır(Sakarya, 2007, 3).

1922 yılında *Tanin*, tekrar yayın hayatına başlamıştır. Nitekim kurucu Hüseyin Cahit Yalçın Bey, kurtuluş yıllarından sonra Ankara merkezli sert dilli söylemleri ve yazıları yüzünden, -Takrir-i Sükûn Kanunu'na dayanarak- 16 Nisan 1925 tarihinde (Sakarya, 2007, 3) İstiklal Mahkemesi'nde yargılanmasının ardından ömür boyu sürgün hayatıyla cezalandırılarak Çorum iline gönderilmiştir(Altınkaya, 2011:9). Nitekim Cumhuriyet'in onuncu yılı münasebeti ile affedilen Hüseyin Cahit Yalçın basın hayatına tekrar dönmüştür. Uzun bir aradan sonra 1943 yılında *Tanin* tekrar yayınına başlamıştır. Nitekim uzun ömürlü olmayan bu yayın hayatı da nihayet 1947 yılında tamamen son bulmuş ve *Tanin* yayını yasaklanmıştır(Altınkaya, 2011:9).

Çalışmamızda incelenen *Tanin Gazetesi'nde* birçok ürün reklamı yapılmaktadır. Gazete çıkarıldığı yıllar bakımından ayrıca bir önem ihtiva etmektedir. Burada gazetenin yayım hayatında ne gibi reklamlara yer verdiği, ayrıca reklam veren şirketler yönünden yabancı veya yerli sermayenin ne derece ön plana çıktığı da yer almaktadır.

Bu amaçla, *Tanin Gazetesi'nde*, 1908-1909 yılları arasında verdikleri reklam ve tanıtım faaliyetleri analiz edilmiştir.

Konu birkaç başlık altında toplanarak ele alınmıştır. Özellikle ele alınan gazetenin içeriği somutlaştırmak babında tablo çıkarılıp analizi yapılmıştır. Bu tabloya konu sonunda ekler başlığı altında detaylı bir şekilde yer verilmiştir. Ayrıca gazetenin dönemine ait eski Türkçe olan Osmanlıca yazı örnekleri de yine ekler bölümünde örnek olarak verilmiştir.

Reklamın Tanımı

Dilimize Fransızcadan geçen *Reclame* kelimesinden kaynaklı olarak kullanılan reklam kelimesi, asıl itibari ile *Latince* bir kelime olan *Clamare* den türemiştir(Fidan, 2007: 108; Batı, 2012: 11). Reklam; *Bir mal yada hizmetin, bir kurumun, bir kişinin yada fikrin, kimliği belirli sorumlusu tarafından tarifesi önceden belli bir ücret karşılığında kitle iletişim araçları vasıtasıyla olumlu bir biçimde tanıtılıp benimsetilmesi çabalarıdır*(Torlak vd., 2002: 228) şeklinde ifade edilmektedir. Birçok kaynakta çeşitli tanımlamaları ile karşılaştığımız reklam, değişen dünya düzeni ve ihtiyaçlar çerçevesinde çok sık duyduğumuz bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır (Taş, Şahim, 1996: 9).

Bir başka tanıma göre reklam; bir işin, bir malın veya bir hizmetin para karşılığında, genel yayın araçlarında tarif edilerek geniş halk kitlelerine duyurulmasıdır (Kocabaş, Elden, 1997: 12). Kısaca reklam, *Bedeli ödenmiş, kitle iletişim araçları ile yapılan ikna etme çabasıdır* (Q'guinn vd., 1998: 6).

Ayrıca Türk Dil Kurumu sözlüğü reklamı: *Bir şeyi halka tanıtmak, beğendirmek ve böylelikle sürümünü sağlamak için denenen her türlü yol* olarak tanımlamaktadır(Kocabaş, Elden, 1997: 13-14; Erol, 2006: 8).

Bu tanımlardan hareketle, reklamın bir yatırım enstrümanı olduğu ve işletmenin sunduğu ürün veya hizmete karşı bağlılık yaratma çabasıyla yine işletmeye ürününü tanıtmak amacıyla hizmet ettiği şeklinde özet bir yaklaşımda bulunabiliriz. Amacı ve ürünü ortaya çıkarması bağlamında beklenen etki paralelinde reklamın, tüketim bilinci oluşturu, ürün özelliklerini kısa ve net bir biçimde ifade eden, geniş kitlelere ulaşabilen ve işletmelerin ürün veya markasına özenme/sahip olma hissi oluşturacak öğeleri içeren bir niteliğe sahip olması gerekir.

Bir başka deyişle reklam; belirlenen alıcıya, istenilen mesajı içeren nitelikteki iletiyi, kitle iletişim ortamları aracılığı ile ulaştırmayı hedefler ve bu yönüyle de zaman zaman bir karışıklık olarak halkla ilişkiler alanında değerlendirilir(Gürdal, 2000: 386). Ancak reklam, pazarlamanın kullandığı en temel enstrüman olmasının yanı sıra reklamcılıkta başlı başına bir uygulama sahasıdır. Reklamcılık ve halkla ilişkilerin birbiriyle ilintisi, her iki faaliyetin de kitle iletişim mecralarını kullanarak hedef kitlelerine ulaşmalarını sağlamalarıdır(Asna, 1998: 21).

Firmalar ekonomik piyasada, var olan rakipleri ile içinde buldukları rekabet sürecinde geri kalmamak için reklam faaliyetlerine önem verirler. Tüketiciler ise, ürün ve marka bolluğu karşısında kafalarında oluşan soruları gidermek ve bilgilenecek isterler. Bu noktada reklam aydınlatıcı bir etkiye sahiptir. Gerek firmalar için gerekse tüketiciler için oldukça önemli bir araç olan reklam, işletmeler ile tüketicileri

buluşturan, tüketicinin markanın bilincine varmasını sağlayan önemli bir unsurdur(Serttaş Ertike, 2010:21).

Reklamlar; ürünü, hedef kitleye tanıtır ve pazara sunulan ürünün ya da hizmetin rakipleri arasında ilgi çekmesini ve satın alma eyleminin gerçekleşmesini sağlamayı hedeflemektedir. Reklam aracılığıyla hedef kitle etki altında bırakılıp, hedef kitlenin o ürünü ya da hizmeti satın alması sağlanmaktadır (Dutka, 2002: 30).

Reklamın/Reklamcılığın Tarihsel Gelişimi ve Osmanlı Devletinde Reklam Olgusu

İnsanlar arasında ticarî ilişkilerin başlamasıyla birlikte reklam vurgusunun da ön plana çıktığını ve bunun sonucunda da reklamcılığın başladığını söyleyebiliriz. Reklam İlkçağ uygarlıkları kadar eski bir tarihsel süreç taşımaktadır. Çok eskilerden beri satıcılar mallarını satmak için halka tanıtım yapmak ve seslerini duyurmak için çeşitli yöntemler kullanmışlardır. Kendi mallarını ön plâna çıkarıp diğerlerinden farklı gösterme çabası ile satıcılar büyük çabalar sarf etmişlerdir. Gerek çığırkanlık ile gerek kapı kapı dolaşarak mallarını satmaya çalışan bu insanlar farkında olmadan reklam kavramını fiilî manada harekete geçirmişlerdir.

Gelişen dünya düzeni içerisinde teknolojiye de bağlı kalarak değişen pazarlama yöntemleri, bu değişime paralel olarak kendini geliştirmiştir. Tüketicieye ulaşmak manasında bütün teknolojik yöntemleri kullanan reklam sektörü, günümüz dünyasına kadar büyük gelişmeler kat ederek değişmiş ve gelişmiştir.

Bu bağlamda değiş tokuş ilişkilerinin insanlar arasında başlamasıyla ortaya çıkan reklam sektörü insanlık tarihi kadar eskidir demek yanlış olmayacaktır. Babil, Eski Yunan ve Roma dönemi kalıntılarında rastlanan duvar yazıları, papirüsler üzerine yazılmış esir satışları, gladyatör dövüşleri, döneme ait toplumsal duyurular olarak nitelenebilir. Gerçek anlamdaki reklam çalışmalarına yönelik ilk örnekler, Ortaçağ döneminde özellikle Avrupa'da yaşanan teknolojik ve coğrafi keşiflere paralel olarak ortaya çıkmıştır (Elden, Yeygel, 2006: 5-6).

İlk ve Ortaçağ'da reklamcılığın genelde sesli reklamlarla yapıldığı görülmektedir. Sesli reklamcılıkta, kişisel kabiliyet ve maharet büyük rol oynamakta ve hitap gücü iyi olan satıcı, diğer satıcılara nazaran daha fazla başarılı olmaktadır. O dönemde çığırkanlar ve tellallar aracılığıyla yapılan sesli reklamlar, günümüzün radyo reklamcılığının temel taşları olarak kabul edilmektedir (Amil, 2002: 14).

Buna bağlı olarak sesli reklamcılık ve çığırkanlıkla yapılan reklamlar zamanla markalar, semboller, etiketler ve işaretler ile yapılan reklam devrini başlatmıştır. Satılan malları temsil etmek amacıyla duvarların ve kapıların üzerine resimler çizilmeye başlanmıştır. Bu duruma örnek olarak; Roma'da ayakkabıcılar dükkânlarının önüne büyük çizme dekorları yerleştirmiş, balıkçılar yine dükkân önlerine balık asmaya başlamış, kasaplar kapılarına koyun ya da satır resimleri yapmıştır. Bunun yanı sıra 1450 yılında matbaanın icadı ile el ilanları şeklinde reklamlar basılıp dağıtılmaya başlanmıştır. Daha başka örnek olarak, 1480 yılında ilk duvar afişi Londra'da kilise kapısına asılmış, 1525 yılında ise Almanya'da ilk gazete ilanı verilmiştir (Karabağ, 1999: 15).

Aynı zamanda coğrafi keşifler ile birlikte, kolonileşme döneminin başlaması ile insanlar yeni yerler, ham maddeler ve değerli madenler gibi ekonomi ve pazarlama açısından önemli olan şeyler keşfetmiş ve bunun sonucunda da üretimde yeniliklerin ortaya çıkması kaçınılmaz olmuştur. Bütün bu sebep ve gelişmelere bağlı olarak insanlar mallarını daha uzak bölgelere gönderip oralarda yeni pazar bulma ve kendi

mallarını rekabet ortamı içerisinde satmak için reklama ihtiyaç duymuşlardır(Elden, Yeygel, 2006, 6).

Yine 18. yy' da Sanayi Devrimi ile birlikte gelişen teknolojiye bağlı olarak artan üretim koşulları ve dolayısıyla ortaya çıkan yüksek rekabet ortamında işletmeler bu rekabet ortamında ayakta durabilmek ve mallarını pazarlayabilmek için reklam faaliyetlerine önem vermişlerdir(Elden, Yeygel, 2006, 7).

Avrupa 15. yy' da matbaayı kullanmaya başladıktan neredeyse 300 yıl gibi uzun bir süre sonra Osmanlı devleti matbaayı kullanmaya başlamıştır. 1727'de Mehmet Çelebi ve oğlu Sait Efendi'nin Paris gezisi sırasında etkilendikleri matbaayı İstanbul'a getirerek bir evin alt katında kurmuş olmaları, devletin bu işi ciddiye almadığının bir göstergesidir. Aslında Osmanlı topraklarına matbaa ve basının gelişi, İspanya'nın 1492'de birliğini kurmasıyla topraklarından kovduğu Yahudilere dönemin padişahı II. Bayezid sayesinde olmuştur. 1492'de II. Bayezid' in gönderdiği gemilerle İstanbul'a kaçmak zorunda kalan Yahudi nüfusu aracılığı ile matbaa da İstanbul'a giriş yapmıştır. Bunu izleyen diğer gayrimüslim gruplar da İstanbul'da matbaanın devamını getirmişlerdir. Bunu diğer Osmanlı eyaletlerinde yaşayan gayrimüslim tebaanın kurduğu matbaalar izlemiştir.

Reklamcılığın önemli bir iş sektörü haline gelmesi uzun yıllar ve uğraşlar sonucunda olmuştur. Avrupa'nın 15. yy' da matbaayı kullanmaya başlamasıyla reklam sektörü eskisine göre oldukça büyük bir ivme kazanarak gelişimini teknoloji eşliğinde daha ileri bir boyuta taşımıştır. Nitekim Türk reklamcılık sektörünün gelişmesine bakıldığında Avrupa'dan oldukça geride kaldığı görülmektedir. Bunların sebebini teknoloji bağlamında verebileceğimiz gibi aynı zamanda dinsel, sosyal gibi çeşitli etkenlerinde etkili olduğunu söylemek gerekir. Bu sebeplere bağlı olarak ülkemiz, Batı'dan matbaayı 300, gazeteyi 250, reklamcılığı da 200 yıl sonra almıştır (Koloğlu, 1999: 16).

Osmanlı'da, Batı'ya göre reklamcılığın daha geç gelişmesinin en önemli sebeplerinden biri, Osmanlı'nın teknolojik açıdan Batı'nın daha gerisinde olmasıdır. Batı'da reklamcılığın gelişmesindeki en önemli araçlardan biri sayılan matbaanın, Osmanlı'ya Batı'dan 300 yıl sonra gelmiş olması, dolayısıyla reklamcılığın da Türkiye'ye daha geç gelmesinin başlıca sebeplerinden birisidir.

Osmanlı İmparatorluğu'na matbaanın gelişinin geç olma sebebi din olarak görülse de tek neden bu değildir. Diğer etkenler arasında kuşkusuz en önemlisi Osmanlı toplumunda kitapları el yazmasıyla kopyalayarak geçimini sağlayan bir grubun varlığıdır. Bu grubun tepkisi de unutulmamalıdır. Bunu sanayi devriminin öncüsü İngiltere'de el tezgâhlarında dokumacılık yaparak geçimini sağlayan işçilerin, ilk dokuma makinesine gösterdikleri tepkiyle aynı kaygılarla yapıldığını düşünebiliriz. Bu tepkiyi makineler yüzünden işsiz kalacağını düşünen işçi sınıfının tepkisi olarak tanımlayabiliriz. Matbaanın gecikmesinin tek nedeni olarak dinin verilemeyeceğine bir başka örnek; tam o yıllarda çıkan büyük bir halk isyanı şeklini alan Patrona Halil isyanıdır. İslam'a uygun yaşamadığı gerekçesiyle isyan eden halkın basimevlerine saldırmayıp sadece yapılan şatafatlı binalara saldırdığı görülmüştür. Gösterilen tepki batıdan gelen teknolojiye karşı değil, Osmanlı'nın o sırada İran'la yaptığı başarısız savaşlardan aldığı maddî kayıpları halkın üzerine yüklediği ağır vergilerle karşılamaya çalışmasından kaynaklanmıştır.

Gerekçe ne olursa olsun bu faktörler bütününün toplumsal gelişim çizgisinde 300 yıllık bir gecikmeye neden olduğu açıktır. Matbaanın kuruluşundan 100 yıl kadar sonra ilk Türkçe-Arapça gazete, Mısır modernleşmesinin öncüsü ve uygulayıcısı

Kavalalı Mehmet Ali Paşa tarafından bastırılmıştır. Bu gazeteyi 1830'da Hanya'da yayınlanan Vaka-i Giridiye Gazetesi izlemiştir. İstanbul'da ise Fransız elçiliğinin yayınladığı gazetede Français de Constantiople izlerken 1824'te İzmir'de ise Smyréene le Spectateur Oriental olmuştur. Osmanlı'nın resmî devlet gazetesi olarak çıkacak olan ilk Türk gazetesi ise 1831'de İstanbul'da çıkartılan Takvim-i Vekayi olmuştur. Gazetenin amacı devlet işleriyle ilgili memurları bilgilendirmektir. II. Mahmut'un padişah olduğu bu yıllar, Osmanlı modernleşmesinin ve anayasal düzene geçişin başlangıcı sayılan Tanzimat Fermanı'nın hazırlanışı olan döneme tekabül etmektedir. Osmanlı'da Türkçe başka bir gazeteyi ise, İngiliz vatandaşı bir tüccar olan W.Churcill çıkartmıştır. Bu gazete devlet desteği aldığı için yarı özeldir. Ceride-i Havadis isimli bu gazete Türkleri haberleri gazeteden öğrenmeye alıştıranın yanında, basın ticaretiyle ilgili yan kanalları da açması bakımından faydalı olmuştur (Lewis, 1984: 18). 1860'da Agâh Efendi ve Şinasi ilk özel gazete olan Tercüman-ı Ahvâl'i yayınlarken hemen ardından, 1862'de Şinasi Tasvir-i Efkâr'ı yayınlamıştır (Koloğlu, 1999: 22).

Bunun yanı sıra Türk reklamcılık tarihsel sürecinde, Edham Eldem'in bularak paylaştığı ticarî içerikli el ilanı bilinen en eski reklam kabul edilmektedir. 17. yüzyılın ikinci yarısına ya da en geç 18. yüzyılın başına ait olduğu sanılan Türkçe ilan Venedik'te basılmıştır. *En ala Altunbaş Tiryak* (baş ağrısından vebaya kadar her derde deva bir macun) için hazırlanmış olan son derece ayrıntılı ve bilimsel nitelikli bir ilandır (Koloğlu, 1999: 22).

Gazete ilanı olarak ilk ticarî ilanlara Tercüman-ı Ahvâl'in 1864 yılı baskılarında rastlamak mümkündür. Bunlardan biri, Yeni Cami avlusunda tabak çanak satan bir mağazanın Ramazan ayı dolayısıyla yeni çeşitler ithal ettiğini duyuran ilandır. İlk resimli ilanlar olarak da zirâî aletler ve demir eşya satan Loton Ciznel müessesesinin peş peşe çıkardığı iki ilan göze çarpmaktadır. İlanların birinde demirden bir bahçe kanepesi, diğerinde ise zirâî bir alet tanıtılmıştır (Avşar, Elden, 2005: 26).

Osmanlı İmparatorluğu'nda 1831-1806 arasında sadece 4 Türkçe gazete basılmışken 1860-1866 arasında bu sayı 17'ye ulaşmıştır. Basında yaşanan bu hareketlilik II. Abdülhamid'in tahta çıkışıyla sona ermiştir. Birçok özgürlüğün kısıtlanmasının yanında basın da bu istibdat döneminde oldukça yara almıştır. Bu rejim İttihat ve Terakki Partisi'nin 1908'de Abdülhamid'i tahttan indirip II. Meşrutiyet'in ilan edilmesine kadar sürmüştür. 1908-1914 arasında ise İttihat ve Terakki'nin politikaları damgasını vuracaktır. Yine bu dönemin hemen başında ülkede esen özgürlük rüzgârları ve Kanun-i Esasi'nin ilanıyla anayasal düzene geçen Osmanlı Devleti topraklarında 1909 yılına kadar basılan gazete ve dergi sayısı 350' ye yaklaşmıştır (Kabacalı, 2000: 24).

Takvim-i Vekayi'nin resmî, Ceride-i Havadis'in de yarı resmî niteliğe sahip olması sebebiyle, birçok gazeteci Türk basın tarihinin başlangıcı olarak, özel teşebbüsün ürünü olan Tercüman-ı Ahvâl'i kabul etmektedir. Tercüman-ı Ahvâl'in yayınlanması hem gazetecilik, hem de edebiyat ve kültür tarihinin dönüm noktası kabul edilmektedir. Türk gazetecilerinin ustası sayılan Agâh Efendi, hazineinden yardım almadan 21 Ekim 1860 tarihinde Tercüman-ı Ahvâl gazetesini yayımlamaya başlamıştır. Gazetede Şinasi'nin, Ahmet Vefik Paşa'nın ve Namık Kemal'in makaleleri yayınlanmaktaydı. İmzalı ilk başyazı, ilk siyâsî eleştiri yazısının yanında, Şinasi'nin *Şâir Evlenmesi* adlı manzum oyunu basın tarihimizin ilk tefrikası olarak Tercüman-ı Ahvâl'de yer almıştır (Topuz, 2003: 15). Yazı zenginliğine ve sayfa düzenine büyük önem verilen gazetede, iç ve dış haberlerin yanı sıra, resmî haberlere, tüzüklere, antlaşmalara,

piyasa-borsa haberlerine ve halkın ilgisini çekecek inceleme yazılarına yer verilmekteydi. Tercüman-ı Ahvâl, yayın hayatına 5 yıl devam etmiş, 11 Mart 1866 tarihinde kapanmıştır.

Gazete çıkarmak isteyenlerin izin almasını düzenleyen 25 Kasım 1864 tarihli Matbuat Nizamnamesi'yle basın özgürlüğüne ilk kısıtlama da getirilmiştir. Gazete çıkarmayı hükümetten alınacak izne bağlayan, hükümete gazete kapatma yetkisi veren bu nizamnameyle Tanzimat döneminde 12 gazete, ya süreli olarak kapatılmış, ya da sürekli olarak yayınlanması yasaklanmıştır.

1878-1908 yılları arasında kısıtlamalar artmıştır. II. Abdülhamid'in bir başka kayda değer yasağı da gazetelerde tahttan indirme, savuşturma, anayasa, özgürlük, vatan, eşitlik, Bosna, Hersek, Girit, Kıbrıs, Makedonya, Yıldız, büyük burun, Murat, istibdat, uluslararası, veliht, cumhuriyet, milletvekilleri, ayan azası, bomba, Mithat Paşa, Kemal Bey, devrim, grev, suikast, ihtilal, anarşi, sosyalizm, dinamit, infilak ve kargaşalık sözcüklerinin kullanılmasını yasaklamasıdır. V. Murat'ın çıkardığı afla sayıları onu aşan gazeteler, II. Abdülhamit'in tahta geçmesiyle Sabah, Tercüman-ı Hakikat, Türk Gazetesi, İkdam ve Mizan ile sınırlı kalmıştır(İnuğur, 1982: 184).

II. Meşrutiyet Dönemi Reklamcılık Anlayışı ve Döneme Ait Reklam ve Propaganda Örnekleri

Modern anlamda reklamcılığın başlangıcı tüm dünyada olduğu gibi Osmanlı'da da basınla birlikte olmuştur. Bu dönemden önce çarşı ve pazarlardaki çığırta ve haber yaymaya yarayan tellalları modern anlamdaki reklamcılığa dâhil etmemiz mümkün değildir.

Osmanlıya matbaanın gelişinin gecikmesinin yanında, batı tarzında ticarî yaşamında girişi geç olmuştur. Matbaa Osmanlı'ya gelene kadar Avrupa'da bir basın endüstrisi kurulmuş ve ticarî yaşamdaki yerini almıştır. Aynı şekilde reklamın girişi de gecikmeli olacaktır. Avrupa'da reklamı sağlayan tüketimdir. Osmanlı'da ise endüstri devrimi olmadığı için bu hızlı üretim dönemi yaşanmamıştır, dolayısıyla Avrupa'da yaşandığı gibi bir tüketim olmamış ve haliyle geniş bir tüketici kitlesi oluşmamıştır. İslam dini kapitalizmi kazanç ve zenginlik sağlama olarak onaylarken, zenginliğin dışarıya gösteriş amaçlı sunulmasını hoş görmemiştir. Bunlar da reklamcılığın gelişmesi için çok uygun koşullar değildir. 1838'de İngilizlerle imzalanan ticaret anlaşması ise bu yapının değişiminde başlangıç olacaktır. Sanayi devriminin başladığı ilk ülke olan ve kapitalizmin yerleşkesi sayılan İngiltere, Osmanlı topraklarında ticaret yapma imtiyazını elde edince içerideki tekel kırılmış ve yabancı tüccarlarla yerliler eşit hale gelmiştir. Büyük bir sermaye birikimi ve ürün sahibi olan Avrupalıların önünde bir engel daha vardır; o da Osmanlı halkını tüketim toplumu haline getirmektir. Beyoğlu'nda Avrupalı gibi yaşayan küçük bir gruba hitap etmek onlara yetmeyecektir ve alt sınıflarda da iyi yaşayan bu gösterişli sınıfa bir özenme yaratılmalıdır, ancak o zaman kazanacaklardır(Çakır, 1999: 141).

II. Meşrutiyet'in 1908'de ilanı ile daha önce de sözü edildiği gibi gazete ve dergi sayılarında çok büyük bir artış olması, reklam ve tanıtım macerasını da etkilemiştir. Reklam vermenin ekonomiyi canlandıracağı düşüncesi, ilanların değerini yükseltmiştir. Bu arada gazete ve dergilerde yayınlanan reklamlara aracılık eden firmaların da ortaya çıkışıyla, ilk reklam ajansı kuruluşları da çalışma hayatına dâhil olmuştur. İlk reklam şirketinin kuruluşu da 1909'a tarihlenmektedir. İlanlık isimli bu şirket var olana kadar daha önce düzenli bir iş olarak olmasa da reklamlara aracılık yapan kuruluşlar

olmuştur. Ancak bir gerçekte yadsınamaz ki bu şirket düzenli olarak bu işi yapan ilk firma olmuştur(Koloğlu, 1999: 31).

1908'de ilanlarda da klasik görüntüler değişmeye başlamıştır. Reklam başlıkları kısalmıştır. Reklam başlıkları güzel yazı ustaları, hattatlar tarafından yazılmaya başlanmıştır. İlanlar çerçeveye alınıp kenar süsleri ya da şekiller yapılarak basılmıştır. Firmalar gazete ilanlarıyla satış promosyonlarını duyurmaya başlamışlardır. Bu hızlı süreç 1912 Balkan Savaşları'nın başlamasıyla yine kesintiye uğrayacaktır. Ardından gelen I. Dünya Savaşı ve bu savaştan yenilgiyle çıkan Osmanlı Devleti'nin işgali elbette sadece bu sektörü değil, tüm hayatı sekteye uğratmıştır. Mustafa Kemal'in Anadolu'da örgütlediği direniş hareketini halka duyurmak için Sivas'ta çıkarttığı gazetenin dışında basın diyebileceğimiz bir şey kalmamıştır.

1908'de İttihat ve Terakki Cemiyeti yerli üreticiyi özendirmeye ve korumaya dayalı bazı önlemler almıştır. Ulusçuluğu yaygın ve etkili bir politika haline getirmek için reklamları kullanmışlardır. Örneğin 1918'de iç borçlanma için halka tahvil satışı yapılmış bunlar da reklamlarla duyurulmuştur. Konuya ilişkin şarkılar, marşlar yazılmış, ilanlar dağıtılmış, büyük şehirleri afişlerle süslemişler, sokaklara elektrikli aydınlatılmış panolar asılmış, halkın bu tahvillerden aldığını gösteren filmler çekilmiş, tütün ve sigara paketlerine küçük etiketler konulmuştur (Toprak, 1979: 224). 1909'da Musavver Osmanlı Fransız Tacir Gazetesi, Reklam Gazetesi, 1911'de çıkartılan Şark gazetesi olmak üzere ilk reklam gazeteleri de yayın hayatına dâhil olmuştur. Yine bu dönemde el ilanları ve duvarlara afiş reklamları da sıkça kullanılmıştır (Çelik, 2009: 176).

Meşrutiyet Dönemi reklamcılığında bir başka fark ise kadın figürünün yayınlara ve reklamlara dâhil olmasıdır. Fransızca yayınlanan bir gazetede 1867'de elektrikli diş fırçası hakkında bilgi veren bir reklamda kadın resmi kullanılmıştır. Meşrutiyet Dönemi'nde esen özgürlük ve ulusçu rüzgârlar savaş döneminin başlamasıyla sona ermiş İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin yöneticileri I. Dünya Savaşı sonunda ülkeden kaçmış ya da sürgün edilmişlerdir.

İttihat ve Terakki Fırkası yönetimi, kendileri hakkında yer alan haberleri yakından takip etmekteydi. Meşrutiyet'in ilanının ilk günlerinde bazı muhalif gazetelerde kendileri hakkında yayınlanan asılsız haberleri, cemiyete yakınlığıyla bilinen *Tanin Gazetesi'nde* tezkip etmekteydiler. Bu haberlerden biri Tan Gazetesi'nde yer almaktaydı. Tan Gazetesi'nin 25 Ağustos 1908 tarihli sayısında, İttihat ve Terakki Cemiyeti yöneticilerinden Cemal ve Necip beylerin padişahla görüştüklerine dair bir haberin yayınlanması üzerine, cemiyet böyle bir görüşmenin gerçekleşmediğine dair Tanin'de bir tezkip yazısı yayınladı. Bu yazıda, söz konusu iki kişinin padişahla görüşmediği vurgulanmakta, böyle bir ifadenin cemiyetin oluşturduğu esasa aykırı olduğu belirtilmekteydi (Tanin, Nr. 9, 13 Recep 1326 (11 Ağustos 1908)).

Konya'da Meşrutiyet'in ilanından sonra yayınlanmaya başlanan Anadolu gazetesi, İttihat ve Terakki Fırkası'nın açıkça propagandasını yapmakta, cemiyete ait haberlere yer vermekteydi. İttihat ve Terakki Fırkası'nın Orta Anadolu'da, çalışmalarını daha iyi anlatmak istediği gazetenin ikinci sayısında açıkça görülmektedir. Haftada üç defa yayınlanan gazetenin Meşrutiyet ve cemiyet taraftarı olduğu açıkça belirtilmekteydi. Cemiyetin Edirne şubesi yönetim kurulu üyelerinden Kaymakam Galip Bey'in Konya'yı ziyaretinden övgüyle bahsedilmesi cemiyetin propagandası bakımından örnek gösterilebilir (Anadolu, Nr. 2, 2 Ağustos 1324 (19 Ağustos 1908)).

Bundan başka Gazete reklamları sadece fırka üzerine bulunmayıp, 19. yy'ın önemli şahsiyetleri hakkında bazı haberlere de yer vermekteydi. Gazetenin yedinci sayısında büyük puntolarla *Türk'ün en büyük vatanperveri Mithat Paşa* başlığı atılmış,

başlığın üstünde de Mithat Paşa'nın resmine yer verilmişti. Yine gazetenin dokuzuncu sayısında *Edib-i azam merhum Namık Kemal Bey* büyük punto ile yazılmış, yazının üstünde de Namık Kemal Bey'in resmi konulmuştu (Necm-i Terakki, Nr.7, 28 Ramazan 1326 (24 Ekim 1908). Meşrutiyet'in birinci yıl dönümüne ait sayısında birinci sayfadan büyük puntolarla Yaşasın Padişahımız, Yaşasın Hürriyet, Yaşasın 10 Temmuz ifadesini kullanmıştır. Bu kelimeler, gazetenin çizgisini göstermesi, bunu da heyecanlı bir şekilde yansıtması bakımından dikkate değer örnekler arasında sayılabilir. Yine Meşrutiyet'in ikinci yıl dönümünde Afitab gazetesinde hürriyet ve eşitlik kavramlarına vurgu yapılmaktaydı. Altmışıncı sayısının ilk sayfasında *Yaşasın Hürriyet, Yaşasın Musavat* başlığı altında hürriyet ve eşitlik kavramları üzerinde durulmaktaydı (Afitab, Nr.60-61, 18 Recep 1328 (26 Temmuz 1910).

Meşrutiyet dönemi yayınlanan gazetelerin ilk günlerdeki heyecanlı ve tarafgir yazıları bir süre sonra durulmaya başlamıştır. Bu durumun, Balkan savaşları sırasında bir canlanmaya dönüştüğü gözlenmektedir. Savaş nedeniyle bu dönemde çıkan gazetelerin daha fazla propaganda içeren, halkı kahramanlığa teşvik edici sütunlara yer vermeleri, Meşrutiyet'in ilk günlerine bakıldığında hemen dikkati çekmektedir. Gazetelere verilen isimler de bu düşünceyi doğrular niteliktedir (Ateş, Nr. 1, 15 Mart 1911). Balkan Savaşları'nın zor günlerinde Peyam'ın ilk sayısında *Türkiye Uyan, Türkiye Uyan* başlığı altında yer alan yazıda zor günlerde halkın birlik beraberlik içinde bulunması gerektiği, topyekûn bir seferberliğin vatan için gerekli olduğu vurgulanmaktaydı (Peyam, Nr.1, 21 Zilkade 1331 (22 Ekim 1913).

1908-1909 Tanin Gazetesi Örneği

Literatür taraması kısmında ayrıntılı olarak belirtildiği üzere, 1908-1909 yılları arasında Osmanlı Devleti'nde II. Meşrutiyet'in ilanının verdiği özgürlük ortamı, basın hayatına da yansımış ve 1909 yılına kadar basılan gazete ve dergi sayısı 350'yi bulmuştur. Bu çalışmada, belirtilen dönemde hükûmet yanlısı bir yayın çizgisine sahip olduğu bilinen ve II. Meşrutiyet Dönemi başında yayın hayatına başlamış olan *Tanin Gazetesi* örneklem olarak alınmış ve dönemin işletmelerinin hükûmet yanlısı çizgisi ile tanınan bu gazetede verdikleri reklam ve tanıtım faaliyetleri analiz edilmiştir.

II. Meşrutiyet'in ilanından hemen sonra, 24 Temmuz 1908 tarihinde, yayın hayatına başlamış ve ilk baskısını 1 Ağustos 1908'de yapmıştır. *Tanin Gazetesi*, uğradığı kesintilere rağmen yayın hayatına 1947'ye kadar devam etmiş ve özellikle incelenen 1908-1909 yılları arasında hükûmetin görüşlerini yansıtan bir yayın organı işlevi görmüştür (Koloğlu, 1987: 90; Topuz, 1973: 59-60; Emiroğlu, 1999: 105; Dağlar, 2008: 151-159).

Çalışmada belirtilen dönem içerisinde seçilen gazetede, toplam 585 reklam ve tanıtım faaliyeti incelenmiştir. Seçilen bu faaliyetler, genel eğilimi yansıtması açısından tesadüfi örnekleme yöntemi ile ayın belli günlerinde-başı, ortası ve sonu-derlenmiştir. Bu süreçte, İzmir Pirıştina Kent Kütüphanesi'nin ulusal süreli yayınlar arşivinden, 1908 ve 1909 yıllarını kapsayan tarihlere ait gazete baskılarındaki 585 reklama ilişkin 800 adet fotoğraf çekilerek geniş kapsamlı bir arşiv oluşturulmuştur. Bu arşiv içerisinde, analiz etmek üzere çözünürlüğü en iyi olan fotoğraflar seçilmiştir. Gazete Harf Devrimi öncesinde çıkan yayın organlarından biri olduğu için, Osmanlıca yazılı olan bu metinler, öncelikle Osmanlıca'dan günümüz Türkçesi'ne çevrilmiştir.

Yine çalışma, reklam ve tanıtım faaliyetleri kültür-sanat ve eğitim, sağlık sektörü, hazır giyim ve manifatura, makine ve teçhizat, gıda sektörü, kozmetik, emlak, kurumsal tanıtım ve duyurular, banka, alkol-tütün ve son olarak da turizm ve eğlence

başlıkları altında niceliksel olarak kategorize edilmiştir. Diğer taraftan, ilgili faaliyetleri gazetede tanıtmak isteyen ve reklam veren işletmelerin millî olup olmadıkları, belirlenen çeşitli kriterlere ilişkin bilgiler-işletme adının ve/veya işletme sahibinin yabancı olup olmaması, ürünün Osmanlı Devleti sınırları dâhilinde üretilip üretilmemesi gibi-taranarak belirlenmeye çalışılmıştır.

Çalışmanın çerçevesini çizdiği tarihsel döneme ilişkin izleri yansıtmak amacıyla, sadece 1908 ve 1909 yıllarına ait bir analiz gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda *Tanin Gazetesi'nde* 1908-1909 yıllarında yayınlanmış olan reklamlara ilişkin yapılan analiz *Tablo 1* de gösterilmektedir. (Daha detaylı reklam analiz tablosu ekler kısmında verilmiştir.)

Tablo 1: 1908-1909(Kasım-Aralık) Yıllarında *Tanin Gazetesi'nde* Yayınlanan Reklamların Analizi

Reklam Türleri	1908	1909	Toplam	Yüzde (%)	Millî İşletme Sayısı
Kültür-Sanat ve Eğitim	99	106	205	35	- ²
Hazır Giyim ve Manifatura	46	47	93	15	7
Sağlık İlaç ve Doktor İlanları	24	105	129	22	6
Makine ve Teçhizat Satış	3	44	47	8	-
Gıda (çikolata ve hububat)	3	28	31	5	-
Kozmetik	-	20	20	3	3
Kurumsal tanıtım ve duyuru	9	5	14	2	- ³
Emlak	5	14	19	3	19
Banka	3	8	11	1,8	-
Turizm ve Eğlence (Piyango)	-	5	5	0,85	1
Alkol ve Tütün	-	11	11	1,88	1
Toplam	192	393	585	100	37

Kaynak: 1908-1909 Tanin Gazetesi

Tablo 1'de görüldüğü üzere, 1908 yılında incelenen 192 adet reklam ve tanıtım faaliyetinin, 99'u kültür-sanat ve eğitim alanındadır. 1908 Ağustos ayında ilk sayısını yayınlayan *Tanin Gazetesi'nin* ilk yılında incelenen reklam ve tanıtım faaliyetinde, çok sayıda kitap ve kitapçı duyurusu bulunmaktadır. Kitap ilanlarında, sanatsal bir yaklaşımla büyük ve süslü bir yazı üslûbu kullanıldığı dikkat çekmektedir. Bu durum, reklamın tanıttığı mal veya hizmete ilişkin özellikleri dikkate alarak verilmeye çalışıldığını, diğer bir ifade ile içeriği ile bağlantılı şekilde oluşturulduğunu göstermesi bakımından ilginçtir. Küçük ilanlarda ise ders verenler ve ders verdikleri konular yer almıştır. Verilen derslerin birçoğu yabancı dil üzerinedir; bunlar içerisinde özellikle Fransızca yaygındır. Ders veren hocalar da yabancı ya da gayrimüslim tebaadandır. Yine bu kapsamdaki reklam ve tanıtım faaliyetleri arasında, sıklıkla müzik aletleri satan bir dükkân ilanı da o yılın gazetesinin reklam sayfasında sıkça yer almıştır.

² Analiz edilen kültür, sanat ve eğitim faaliyetleri, kurumsal düzeyde bir işletme tarafından değil, genel olarak bireysel düzeyde tanıtım faaliyetlerini veya kar amacı gütmeyen diğer kuruluşların faaliyetlerini kapsadığı için (bir birey tarafından verilen dans veya yabancı dil dersleri gibi), yerli-yabancı analizinin dışında bırakılmıştır.

³ Analiz edilen kurumsal tanıtım ve duyurular, bir işletmenin mal veya hizmetlerinin tanıtımından ziyade, işletmelere ilişkin çeşitli bilgilerinin duyurulduğu (örneğin halka arz duyurusu, ortaklık yapısındaki değişim, şirket devri vb. gibi) faaliyetleri kapsadığı için, yerli-yabancı analizinin dışında bırakılmıştır.

Tanın, Selânik'te çıkartılan bir kadın gazetesi ve Kalem Dergisi'nin ilanını da sık sık yinelemiştir. Kadın Gazetesi'nin çıkartılması ve bunu alınması için ilanla teşvik edilmesi, kadının o yıllarda görünürlüğünü izlemek açısından önemli bir veridir. Diğer taraftan, toplumda okuma yazma bilenlerin oranının düşüklüğü göz önüne alındığında, kültür-sanat ve eğitim alanında çok fazla sayıda reklam olması dikkat çekicidir. Bunun temel sebebinin, reklam azlığından doğan boşluğu giderme ve/ya gazeteyi çıkartanların edebiyat âleminden olması olduğu düşünülmektedir.

Yine aynı dönemin reklam ve tanıtım faaliyetlerinde ikinci sırada, 46 ilanla hazır giyim ve manifatura mağazaları yer almaktadır. İncelenen bu mağazaların genellikle gayrimüslimlere ait olduğu görülmektedir. Aralarında sadece bir tanesi Türkçe isimli olan Gülizar Mağazası'dır; ancak onun da menşei konusunda ismi dışında herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Giyim mağazalarının hepsinde dikkat çekici en önemli nokta, sadece Avrupa mallarının satıldığına vurgulanmasıdır. Osmanlı toplumunda, tekstilde yerli üretimin çok gelişmiş olmaması ve kısmen de Avrupa mallarının daha kaliteli olduğu inancıyla bu tür bir reklam yapılmış olması muhtemeldir.

1908 reklam ve tanıtım faaliyetlerinde basına en çok ilan veren sektörlerden biri de, 24 duyuruyla üçüncü sırada yer alan sağlık sektörüdür. Bu sektörün reklam ve tanıtım faaliyetleri 1909'da oldukça artmış ve sektör ikinci sıraya yerleşmiştir. Muayenehanesi olan doktorun isimlerine bakıldığında, birçoğunun gayrimüslim olduğu görülmektedir. 6 reklamda ise doktorların, Türk hekimler oldukları vurgulanmaktadır. Gayrimüslim hekimlerin ilanlarının hemen hepsinde, Avrupa'da eğitim görmüşlüğü ya da staj yapmışlığı vurgulanarak, Avrupa eğitiminin güvenilir bulunduğu dair bir izlenim verilmektedir. Doktorların uzmanlık alanı, oldukça geniş bir çeşitlilik arz etmektedir. Bu reklamlarda, asabiyeden çocuk hastalıklarına, cildiye ve cinsel yolla bulaşan hastalıklara kadar geniş bir yelpazede tedavi olanaklarının olduğu tanıtılmaktadır. Bunun yanında bir tane de diş hekimi ilanına rastlanmıştır. Çoğu ilanda doktorun ismi çalışma alanı ve saatleri yer almaktadır. Bazı doktorların ise kısa bir süre için İstanbul'da bulunduğu ve tekrar Avrupa'ya dönecekleri vurgulanarak, zaman kısıtı dolayısıyla müşterilerin acele etmeleri gerektiği duyurulmaktadır. Bir doktor ilanında ise elektriğin, yeni bir teknolojik tedavi aracı olarak kullanıldığının yazılması olmuştur. Elektriğin henüz yaygınlaşmadığı bir ülkede, bunun sağlık sektöründe kullanılması dikkat çekicidir.

Emlak başlığında yer alan reklam ve tanıtım faaliyetleri ise günümüzde inşaat sektörünün yükselişi ile gösterişli hale gelen konut reklamlarından oldukça uzaktır. Bu reklamlar genellikle gazetenin köşesine sıkışmış, oldukça küçük ilanlar şeklindedir. Bu tip ilanlarda en çok ismi geçen Vatan Emlak ofisidir. Bunun dışında takip ve intikal işleri yaptığını söyleyen kimi işletmelere ait ilanlarla çok sık tekrarlanmayan ilanlar mevcuttur. Diğer taraftan, belirtilen dönemce sadece 3 adet Banka reklamına rastlanmıştır. Ziraat Bankasıyla ilgili bu reklamlar sadece tanıtım ve bilgilendirme niteliğinde yapılmıştır. Burada, daha çok şube ağının genişliği, sahip olunan kasa vb. gibi olanaklardan bahsedildiği görülmektedir.

1908 ve 1909 yıllarında gıda sektöründe, bir Fransız hububat firmasına ve 3 adet çikolata firmasına (Nestle, Lucerna (Osmanlıca Luserna) ve Callier) ait reklamlar dışında, herhangi bir tanıtım faaliyeti görülmemiştir. Son olarak, yine 1908'e ait makine ve teçhizat satış başlığı altında incelenen üç reklam da üretime değil yine satışa yönelik reklamlardır. Bu sebeple, incelenen reklamlar göz önüne alındığında, 1908 yılında, tarımsal ya da sanayi üretimine yönelik hiç bir veriye rastlanmamış olduğunu söylemek mümkündür.

Yine gazetede 1909 yılına ait 393 reklam ve tanıtım faaliyeti incelenmiştir. Bunlardan yine en yüksek sayıda olanı, kültür, sanat ve eğitim faaliyetleri olmuştur; bu kategoride döneme ait 106 reklam bulunmaktadır. Bir önceki yıla kıyaslandığında, daha fazla ay taranmış olmasına rağmen 106 reklam ve tanıtım olması alanda gazeteye reklam ve tanıtım vermekte azalma olduğunu göstermektedir. 1908 yılında sadece 24 reklam ve tanıtımı olan sağlık sektöründe, reklam sayısı artmış ve 105 ilana yükselmiştir. Ancak bu yine de gayrimüslim ağırlığını değiştirmemiştir. Bu kategoride çok az sayıda Müslüman Türk doktora ait muayenehane reklamı bulunmaktadır.

1909 yılına, gıda sektörüne ait reklam ve tanıtım faaliyetlerinde, 28 ilan incelenmiştir. Her ne kadar bu kategoride bir artış olsa da, yukarıda ayrıntılı olarak belirtilen hububat ve üç çikolata markasından başka firma reklamına rastlanmamıştır. Yine aynı yıla ait emlak kategorisi, 14 reklam ve tanıtımla devam etmiş ve bu ilanlar bir önceki yıla benzer şekilde küçük ilanlar şeklinde gazetenin köşesinde yer almıştır. Bu yıl, Vatan Emlak hariç profesyonel olmayan küçük ilanlarda olduğu görülmüştür. Bunlardan bir tanesi kiraya vereceği mülkün anahtarının köşedeki bakkaldan alınabileceğini yazarak, çok da profesyonel olmadığını, gösterir niteliktedir. Diğer taraftan, incelenen 8 banka ilanından 2'si yabancı firmaya aitken, 6'sı Ziraat Bankası'na aittir. Yabancı bankalardan biri, Alman Bankası, diğeri de Rus Bankası'dır ve şubelerinin de Avrupa kentlerinde olduğu ilanda belirtilmiştir.

1909 yılına ait reklam ve tanıtım faaliyetlerinde, ürün çeşitliliğinde bir artış olduğu gözlenmektedir. Yeni ürünlerin arasında dikkat çekenlerden biri kozmetik ürünleri olmuştur. Bunlar daha ziyade krem ve pudra reklamlarını içermektedir. Cilt bakımı ve güzelliği adına yapılan ürünlerdir ancak daha ziyade sağlıkla ilişkilendirilmektedir. Satış noktaları daha çok eczanelerdir. Bunlardan yerli olarak göze çarpan Nezahat kremleri ve Pertev⁴ markasıdır. Bunları da üretim olarak sayabilmek çok mümkün görülmemektedir.

1909 yılında, gazetede ilk kez tütün ve alkol reklamı (11 adet) yer almaktadır. Tütün sarma kâğıdı tanıtımı daha net yapılırken, bira reklamı sadece isim olarak geçmekte çok uzun tanıtımlar yapılmamaktadır. Biranın dışında da alkol yoktur; bunlardan biri bir Fransız markası, diğeri ise İstanbul Feriköy'de üretilen Bomonti birasıdır. Son olarak incelenen reklamlardan 5 tanesinin turizm ve eğlence kategorisinde olmuştur. Burada Avrupa'ya İstanbul'dan yapılacak gemi turunun ilanı yer almaktadır. Diğer üç tanesi de bir piyango oyununun eşya çekilişine ait yapılan listenin ilanlarıdır. 1909'da menşei belli olmasa da tur reklamının olması da ilginç ve dikkat çekici bir ilandır.

Makine ve teçhizat ilanlarında en sık rastlanan ürün İngiliz tankı (hava gazı üreten bir makinedir), Osmanlı silah deposundan ucuza silah alınabileceğine dair ilanlardır. Bu durum, o dönemde silahın serbestçe alınıp satılan bir ürün halinde olduğunu göstermesi bakımından ilginçtir. Bunun yanında yine yabancılara ait olan dürbün, çorap makinesi ve matbaa kiralama ilanları da gazetede yer almaktadır. Kurumsal tanıtım başlığında toplanılan ilanlar, genellikle duyuru niteliğinde olmuştur; ya şirket ortakları ayrılmış ya başka birileri şirketten hisse almış türünden bilgilendirme ilanlarıdır. Bir önceki yıla benzer şekilde, incelenen firmaların çoğunluğu Gayrimüslimlere ait olup, tabloda belirtildiği üzere giyimde 7, sağlıkta 6, kozmetikte 3 ve tütünde 1 firmanın ismine bakılarak, Türklere ait olduğu düşünülmektedir.

⁴ Pertev Eczanesi hakkında daha ayrıntılı bilgi için bkz. www.e-kutuphane.teb.org.tr.

Gazetenin içerik bakımından baya ilgi çekici olduğu yukarıda verilen bilgilerden de açıkça anlaşılmaktadır. 1908-1909 yıllarını kapsayan *Tanin Gazetesi'nde* dönemin ticari manada ithalat veya ihracat yapılan mallarını görebilmek adına yararlı bilgiler mevcuttur. Ekler kısmında verilen tablonun içeriğine bakıldığında hangi reklam türünden ve reklam menşeiinden ne kadar olduğu bilgisi çıkarılabilir.

Sonuç

Reklam; etkilendiği ve etkilediği toplumsal çevre içerisinde, gerek ekonomik gerekse siyasal yapılar kapsamında soyut ve somut olan bütün unsurların neticesidir. Kitlesele üretimini yazı kültürünün gelişmesi ve endüstri alanında yapılan devrimler ile birlikte yaygınlaşmasıyla beraber tüketim ihtiyacı artmıştır. Aynı zamanda oluşan bu tüketim ihtiyacına paralel olarak reklamcılığın gelişimi de hızlanmıştır. Matbaanın bulunmasıyla el ilanlarının ve afişlerin yayınlanmaya başlaması, bunun ardından gazete yayımlarının yapılmaya başlanması reklamcılık alanında ilerlemelerin de somut delilleridir. Çünkü el ilanları, afişler ve gazetelerin ticari anlamda kullanılması reklamcılık sektörünün gelişmesine ivme kazandırmıştır. Aynı zamanda hızlı bir değişim içerisinde olan teknolojik gelişmeler ve artan rekabet ortamına bağlı olarak tüketicilerin beklenti ve ihtiyaçlarındaki değişimler, reklamcılığı günümüz dünyasında önemli bir olgu haline getirmiştir.

Bu bağlamda bütün bu gelişmelere paralel olarak diyebiliriz ki, yazılı kültürün oluşması, matbaanın bulunup kullanılmaya başlanması ve özellikle de gazetelerin ortaya çıkması reklamcılığın günümüz modern dünyasında şekillenmesini sağlamıştır.

Dünya'da olduğu gibi Türkiye'de de reklamcılık belirli safhaların gerçekleşmesiyle ortaya çıkmıştır. İlk reklam örneklerini gazete sayfalarında gördüğümüz Türk reklamcılık sektörü Osmanlı devleti döneminde çeşitli gazetelerde kendini göstermektedir. Türkiye Cumhuriyeti'ne önemli bir miras bırakan Osmanlı Devleti döneminde ilk gazetelerin yayınlanmaya başlamasıyla birlikte reklam örnekleri de gazete sayfalarında kendine yer bulmuştur.

İncelenen gazete reklamlarından çıkarılan sonuçlara bakıldığında, Türk menşeiile çok fazla reklam ürününün olmadığı göze çarpmaktadır. Konumuzun temelini de oluşturan *1908-1909 Tanin Gazetesi'nin* incelenen sayılarında da bunu görmek mümkündür.

Birçok ürün reklamına yer verilen gazete de özellikle yabancı marka ürünlerin sayfalarda yer alması ayrıca dikkat çeken konulardan birisidir.

585 reklama ve tanıtım faaliyeti incelenen gazetenin ilgili dönemlerinde birçok ürün tanıtılmıştır. Sağlık, gıda, kozmetik, eğitim, vb. konularda reklam yapan gazete siyasi manada da incelenmesi gereken bir yöne sahiptir.

Çalışmada 1908-1909 yıllarına ait *Tanin Gazetesi* ele alınıp incelenmiş ve dönemin ekonomik anlamda

Günümüzde reklamcılığı; Birçok çalışma alanı ile bir arada planlı ve sistemli bir şekilde yürütülmesi gereken, karmaşık ve kapsamlı bir iletişim süreci olarak tanımlayabiliriz. Günümüz reklam işleri profesyonel ajanslar aracılığı ile birçok çalışma evrelerinden geçirilerek, tüketicinin istek ve ihtiyaçlarıyla örtüşecek reklam türleri ortaya çıkarılmıştır. El ilanlarından profesyonelliğe giden yolda reklam sektörü oldukça büyük yollar kat etmiştir. Özellikle teknoloji ile paralel bir yapı içerisinde seyreden reklam sektörü bu imkânları sonuna kadar kullanmaktadır.

Bu bağlamda reklamcılığın tarihsel gelişimine bakmak, reklamların biçim ve içerik kapsamında geçirdiği evreleri görmek ve genel özellikleri ile bu evreleri anlama açısından oldukça önemlidir.

Kaynak

- Amil, E. (Aralık 2002). Reklam ve Reklamcılık, *Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, S,9, 11-19.
- Asna, A. (1998). Bankacılar İçin Halkla İlişkiler Bilgisi, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Türkiye İş Bankası Vakfı, Ankara, s. 21.
- Avşar, Z. ve Elden, M. (2005). *Reklam ve Reklam Mevzuatı*, Piramit Yayıncılık. Ankara. ss, 468.
- Batı, U. (2012). *Reklamın Dili*, Alfa Yayınları, İstanbul, ss, 341.
- Çakır, H. (1997). Osmanlı Basınında Reklam, Elit Reklamcılık, Ankara, ss, 226.
- Çelik, M. (2009). 1923-1950 yılları Arası Cumhuriyet Dönemi Türk Reklamcılığı Gazete Reklamlarında Kullanılan Mesaj Stratejileri, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniv. Sosyal Bil. Enst., İzmir, ss, 525.
- Dağlar, O. (2008). II. Meşrutiyet'in İlanının İstanbul Basını'ndaki Yansımaları (1908), İ.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, No:38, İstanbul, 141-159.
- Dutka, S. (2002). *Ölçülür Reklam Sonuçları İçin Reklam Hedeflerini Tanımlamak*, Çev. Haluk Mesci, Reklamcılık Vakfı Yayınları. İstanbul, ss, 116.
- Elden, M. ve Yeygel, S. (2006). *Kurumsal Reklamın Anlattıkları*, Beta Basım, İstanbul, ss, 346.
- Emiroğlu, K. (1999). Anadolu'da Devrim Günleri, II. Meşrutiyet'in İlanı, Ankara, ss, 350.
- Erol, G. (2006). Reklam ve Medya Planlaması, Beta Yayıncılık, İstanbul, 193.
- Fidan, B. (2007). Reklam ve Karikatür, Yazın Matbaacılık, İstanbul, ss, 206.
- Gürdal, S. (2000). Satış Yönetimi, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, s.386.
- İnuğur, M. N. (1982). *Basın ve Yayın Tarihi*, İstanbul, ss. 368
- Karabağ, A. (1999). *Reklamcılığa Yeni Bakış*, Akba Yayıncılık, İstanbul, ss, 217.
- Kocabaş, F. ve Elden, M. (1997). Reklamcılık, İletişim Yayıncılık, İstanbul, ss, 239.
- Koloğlu, O. (1987). Basımevi ve Basının Gecikme Sebepleri ve Sonuçları, Gazeteciler Cemiyeti Yayınları, İstanbul, ss, 124.
- (1999). *Reklamcılığımızın İlk Yüzyılı 1840-1940*, Reklamcılık Derneği Yayınları, İstanbul, ss, 336.
- Kocakaya, A. H. (2014). Osmanlı Devleti Dönemi'nde İzlenen Milli İktisat Politikasının İşletmelerin Reklam ve Tanıtım Faaliyetlerine Etkisi, Yaşar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, ss, 56.
- Lewis, B. (1984). Modern Türkiye'nin Doğuşu, çev. Kıratlı M., TTK yay,2. Baskı, Ankara.
- Q'quinn, T., Allen, C.T. ve Semenik, R.J. (1998). Advertising, Southwestern Collage Publishing, Ohio.
- Serttaş, E. A. (2010). *Reklam*, Detay Yayıncılık, Ankara.
- Taş, O. ve Şahim T. (1996). Reklamcılık Ve Siyasal Reklamcılık, Aydoğdu Ofset, Ankara.
- Topuz, H. (2003), *II. Mahmut'tan Holdinglere Türk Basın Tarihi*, İstanbul, ss. 470.
- Torlak, Ö., Altunışık, R. ve Özdemir, Ş., (2002). Modern Pazarlama, Değişim Yayınları, İstanbul s.228.

Gazeteler

Afitab, Nr.60-61, 18 Recep 1328 (26 Temmuz 1910,)

Anadolu, Nr. 2, 2 Ağustos 1324 (19 Ağustos 1908).

Ateş, Nr. 1, 15 Mart 1911.

Necm-i Terakki, Nr.7, 28 Ramazan 1326 (24 Ekim 1908)

Peyam, Nr.1, 21 Zilkade 1331 (22 Ekim 1913)

Tanin, Nr. 9, 13 Recep 1326 (11 Ağustos 1908).

<http://www.ekutuphane.teb.org.tr/pdf/eczaciodyayinlari/konya/16.pdf>, Erişim: 18.10.2015.

<http://www.pandora.com.tr/urun/dagmar-olculur-reklam-sonuclari-icin-reklam-hedeflerini-tanimlamak/63751>, Erişim; 16.10. 2015.

EKLER**Ek 1: 1908-1909 Tanin Gazetesi Orijinal Nüshalarından Örnekler**

Korse Reklamı (Foster Diz Bağlı Kadın Korseleri)

EK 2: 1908-1909 Tanin Gazetesi yayımlanan reklamların içerikleri

TARİH	TOPLAM	SEKTÖR DAĞILIMI	AÇIKLAMA
3 TEŞRİN-İ SANİ 1908 (3 KASIM 1908)	5	KÜLTÜR-SANAT ve EĞİTİM: 4 GİYİM-KONFEKSİYON: 1	1. Kültür-Sanat: Muharriri Hüseyin Cahit olan Hayat-ı Muhayyel isimli kitap her gün reklamları yapıyor. Yirmi küçük hikâyeden oluştuğu yazılmış. 2. Kültür-Sanat: Hürriyet Notaları her türlü müzik aletinin piyano ve sair sazların satıldığı bir yer. Şimdiye kadar bestelenen vatan ve hürriyet marşları notaları burada. Şamlı Selim sahibi. 3. Eğitim: Fransızca ticaret dersleri reklamı var. Sonunda Ticaret lisansı diploması veriliyor. 4. Hazır Giyim ve Manifatura: Habren İngiliz mağazası. Hazır ve sipariş üzerine gömlekler, yakaları, tamiri, İngiliz potinleri, şemsiyeleri, boyunbağları bulunur. 5. Kültür-Sanat: Dergi reklamı. Siyasi-Edebi-İçtimai mecmuası.
4 TEŞRİN-İ SANİ 1908	4	KÜLTÜR-SANAT: 2 GİYİM: 1 DİĞER: 1	1. Kültür-Sanat: Muharriri Hüseyin Cahit olan Hayat-ı Muhayyel isimli kitap her gün reklamları yapıyor. Yirmi küçük hikâyeden oluştuğu yazılmış. 2. Kültür-Sanat Vuslat-ı Memnu ufak romanlardan oluşan kitap ilanı. 3. Hazır Giyim Ve Manifatura: Yunan Ticarethanesi. Ucuz fiyatlara kumaş verilir. 6,5 liradan başlayan fiyatlarla. Hepsisi Fransız malıdır. Beyoğlu'nda. (Hem Yunan hem de Fransız malı satıyor Türklükle alakası yok) 4. Diğer: Proje ilanı ya da ihale. Vapur yapmak için firmalara ilan. Ayastefanos projesi için başvuru Galata-ı Umumiyesi
5 TEŞRİN-İ SANİ 1908	5	KÜLTÜR-SANAT: 2 SAĞLIK: 1 GİYİM: 2	1. Kültür-Eğitim Usul-u Geometri kitabı ilanı. Profesörlerce yazılmış. 2. Eğitim: Hadika-i Meşveret Mektebi ilanı. İdadi-rüştü-iptidai. Taksit de yapıyor. 3. Sağlık: Halis Balık yağları. Avrupa'dan gelmiştir. Mühürlü şişelerde satıldığına dair ila. 4. Hazır Giyim ve Manifatura: İngiliz anonim şirketi kırmızı horoz un reklamı. 5. Hazır Giyim ve Manifatura: Rus tabiiyetinde ticarethane reklamı. Fransız malı montlar, ceketler satıyor.
6 TEŞRİN-İ SANİ 1908	6	KÜLTÜR-EĞİTİM: 5 GİYİM: 1	1. Kültür-Sanat. Küçük hikâyeler kitap reklamı. 2. Eğitim Türkçe aksanı öğreten kitap reklamı. Avrupa'da çok satılmış. Malumat-ı Medine. (Avrupa sürekli örnek verilerek satışta etkili olmaya çalışılmış. Avrupa'da beğenilmek Avrupalı olmak önemli) 3. Kültür-Sanat: Osmanlı Tarihi kitabı reklamı. 4. Hazır Giyim ve Manifatura: Kürkçü başı Salih Efendizade ve Mehmetalı ve kardeşleri. Kürk mağazası reklâmı. 5. Eğitim: Fransız Ticaret Okulu reklâmı. 6. Kültür-Sanat: İstanbul mirası satılıyor ilanı var.
7 TEŞRİN-İ SANİ 1908	7	KÜLTÜR-SANAT: 4 SAĞLIK: 1 GİYİM: 2	1. Kültür-Sanat: Hayat-ı Muhayyelat kitabı ilanı yazarı Hüseyin Cahit.(2.kez) 2. Eğitim: Hadika-i Meşveret Mektebi ilanı. İdadi-rüştü-iptidai. Taksit de yapıyor.(2.kez) 3. Kültür-Sanat: Vuslat-ı Memnu ufak romanlardan oluşan kitap ilanı.(2.kez) muharriri İsmail hikmet 4. Kültür-Sanat: Hürriyet Notaları her türlü müzik aletinin piyano ve sair sazların satıldığı bir yer. Şimdiye kadar bestelenen vatan ve hürriyet marşları notaları burada. Şamlı Selim sahibi. Karakalemle çizim yapılmış notalar müzik aletleri var. (2. kez. çok sık tekrarlanan reklamlardan biri bu) 5. Sağlık: Halis Balık yağları. Avrupa'dan gelmiştir. Mühürlü şişelerde satıldığına dair ilan.(2.kez) 6. Hazır Giyim ve Manifatura: Habren İngiliz mağazası.(2.kez) 7. Hazır Giyim ve Manifatura: Kırmızı Horoz İngiliz şirketi(2.kez)
8 TEŞRİN-İ SANİ 1908	4	KÜLTÜR-SANAT: 3 DİĞER: 1	1 Kültür-Sanat: Hayat-ı Muhayyelat kitabı ilanı yazarı Hüseyin Cahit.(3.kez) 2. Eğitim Türkçe aksanı öğreten kitap reklâmı. Avrupa'da çok satılmış. Malumat-ı Medine.(2.kez)

			<p>3. Kültür-Sanat: İstanbul haritası satılıyor ilanı var.(2.kez)</p> <p>4. Diğer: Meşhur İngiliz mağazasının Galatadaki şubesinin ilanı. Mağazanın adı yok İngiliz mağazası ve şubesi yeterli bulunmuş sanırım.</p>
10 TEŞRİN-İ SANİ 1908	11	<p>GIYİM: 2</p> <p>KÜLTÜR-SANAT: 8</p> <p>HİZMET: 1</p>	<p>1. Kültür-Sanat: Hayat-ı Muhayyelat kitabı ilanı yazarı Hüseyin Cahit.(4.kez)</p> <p>2. Eğitim, Türkçe aksanı öğreten kitap reklâmı. Avrupa'da çok satılmış. Malumat-ı Medine.(3.kez)</p> <p>3. Kültür-Sanat: İstanbul haritası satılıyor ilanı var.(3.kez)</p> <p>4. Hazır Giyim ve Manifatura: Kürkübaşı Salih Efendizade ve Mehmetali ve kardeşleri. Kürk mağazası reklâmı.2.kez) Kalpaklık kuzu derisi de var.</p> <p>5. Kültür-Sanat: Hürriyet Notaları her türlü müzik aletinin piyano ve sair sazların satıldığı bir yer. Şimdiye kadar bestelenen vatan ve hürriyet marşları notaları burada. Şamlı Selim sahibi. Karakalemle çizim yapılmış notalar müzik aletleri var.(3.kez)</p> <p>6. Hizmet: Rus tabiyetinde şirket Fransız malları satıyor ilanı.</p> <p>7. Kültür-Sanat: Hürriyet ve Millet makale kitap ilanı</p> <p>8. Kültür-Sanat: Tarih-i Tabiye İmi hayvanat kitabı ilanı.</p> <p>9. Kültür-Sanat: Kalem Gazetesi ilanı(çok sık yer alacak bundan sonra) karakalem büyük bir kaf çizilmiş resimli ilan. II. Meşrutiyet döneminin önemli bir mizah dergisi olacak.</p> <p>10. Hazır Giyim ve Manifatura: Hanımlara Parisin son modasından getirilen kıyafetler kumaşlar 6,5 liradan başlayan fiyatlarla veriliyor ilanı.</p> <p>11. Eğitim: Fransız raks hocası muallimi ders veriyor ilanı.</p>
19 TEŞRİN-İ SANİ 1908	4	<p>SAĞLIK: 1</p> <p>GIYİM: 1</p> <p>DİĞER: 1</p> <p>KÜLTÜR-SANAT: 1</p>	<p>1. Sağlık Hizmetlerimiz başlığı altında kasık lastiği reklâmı yapılıyor. Kasık çıkığı olanlara öneriliyor. Resim yok ancak çok sık yinelenen bir reklam ve iyileşen insanların tavsiye ettiği söyleniyor. Yakınlarınıza öneriniz deniyor.</p> <p>2. Hazır Giyim ve Manifatura: Mustafa Şamlı ve Mahdumlarının kumaş reklâmı. Sadece 3 hafta sürecek bir sergi olduğu haber veriliyor. Türk firma olması açısından dikkatimi çekti.</p> <p>3. Diğer: İhracat firması reklâmı istavruz ismi.</p> <p>4. Kültür-Sanat Amatör tiyatro oyunu reklâmı. Kanlı Mahkemeler.</p>
19 TEŞRİN-İ SANİ 1908	9	<p>KÜLTÜR-SANAT: 6</p> <p>GIYİM: 2</p> <p>DİĞER:1</p>	<p>1. Kültür-Sanat: Hayatı muhayyelat kitap.</p> <p>2. Eğitim Telaffuz kitabı.</p> <p>3. Kültür-Sanat: Kalem dergisi.</p> <p>4. Kültür-Sanat: Vuslatı memnune.</p> <p>5. Hazır Giyim ve Manifatura: Hayden ingiliz mağazası sırf İngiliz malları satıyor.</p> <p>6. Diğer Başlık sadece İngiliz mağazası olan bir ilan.</p> <p>7. Kültür-Sanat: Hürriyet millet makalelerden oluşan bir eser 60 pare. Bahçe mecmuası.</p> <p>8. Kültür-Sanat: Mesevveri Bulgaristan: 1878 Berlin antlaşmasıyla ilgili yazıyor.</p> <p>9. Konfeksiyon Linoliyum yer muşambaları hasırlar tül perdeler, pul çantaları (cüzdan) satıyor.</p>
22 TEŞRİN-İ SANİ 1908	4	<p>GIYİM: 1</p> <p>KÜLTÜR-SANAT: 3</p>	<p>1. Kültür-Sanat Hayat-ı Muhayyelat kitabı ilanı yazarı Hüseyin Cahit.(5.kez)</p> <p>2. Kültür-Sanat: Hürriyet Notaları her türlü müzik aletinin piyano ve sair sazların satıldığı bir yer.(4.kez)</p> <p>3.Hazır Giyim ve Manifatura: Mehpere mağazası(çiçekli çerçevede verilen ilan)Sahibi Hakkı Nazmi. Kışlık kıyafetler satıyor. Türk olması dolayısıyla dikkatimi çekti.</p> <p>4. Eğitim: Raks hocası Josef mükemmel ve çabuk dans öğretiyor(Muhtemelen bir öncesinde verilen ilanla aynı ancak burada isim de kullanılmış)</p>
24 TEŞRİN-İ SANİ 1908	8	<p>GIYİM: 2</p> <p>KÜLTÜR-SANAT: 5</p> <p>SAĞLIK: 1</p>	<p>1. Kültür-Sanat: Hayatı muhayyelat kitap.</p> <p>2. Eğitim Telaffuz kitabı.</p> <p>3. Hazır Giyim ve Manifatura: Mehpere mağazası kışlık elbiseler satıyor 6 hafta devam edecek</p> <p>4. Kültür-Sanat: Hürriyet notaları.</p> <p>5. Kültür-Sanat: Sedayı mazlum kitap.</p> <p>6. Sağlık Hizmetlerimiz başlığı altında kasık çıkığı olanlara lastik.</p> <p>7. Hazır Giyim ve Manifatura: Osmanlı Gülizar mağazası İngiliz ve Fransız malları satıyor.</p> <p>8. Sanat Raks muallimi joseph pesalti mükemmel ve çabuk ders öğrenmek isteyenler için.</p>

25 TEŞİRİN-İ SANİ 1908	8	GİYİM: 3 KÜLTÜR-SANAT: 2 SAĞLIK: 3	<ol style="list-style-type: none"> 1. Hazır Giyim ve Manifatura: Hasan İntihap mağazası konfeksiyon malları satıyor ilanı. İsim Türk sahip Türk. 2. Hazır Giyim ve Manifatura: Kumaş imalathanesi reklâmı. 3. Hazır Giyim ve Manifatura:: Kırmızı Horoz İngiliz şirketi reklâmı(3. Kez) 4. Kültür-Sanat: Tarih-i İslamiye kitabı reklâmı. Bu tarihte doktor ilanları da başlıyor. 5. Sağlık: Tüm hastalıkları elektrik aletiyle tedavi ediyor.(Elektrikten bahsediliyor) 6. Sağlık Pariste eğitim görmüş kulakçı doktor ameliyatta yapabiliyor.(eğitim yerine vurguya dikkat!) 7. Sağlık Hizmetler ilanı daha öncede geçti yine akrabalara kask ağrıları için lastik tavsiye edilmiş.(çok sık tekrar eden ilanlardan) 8. Eğitim Ders verilir ilanlarına bir yenisi daha Fransızca ders verilir ilanı.
5 KANUNİEVV EL 1908 (5 ARALIK 1908)	14	SAĞLIK: 2 KÜLTÜR-SANAT: 8 GIYİM: 4	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kültür-sanat: Hayatı muhayyele kitap. 2. Sağlık Doktor ilanı. 3. Eğitim Türkçe telaffuz kitabı. 4. Kültür-sanat: Hürriyet notaları müzik için ilan. 5. Hazır Giyim ve Manifatura: Mağaza erkekler ve çocuklar için birinci marka yağmurluklar konfeksiyon vs. 6. Hazır Giyim ve Manifatura: Kürk mağazası ilanı. 7. Eğitim Raks muallimi joseph pesalti mükemmel ve çabuk ders öğrenmek isteyenler için. 8.Kültür-sanat Kadın dergisi. 9. Sağlık Doktor ilanları 10. Kültür-sanat: Vuslatı memnune kitap. 11. Kültür-Sanat: Ermeni mazlumları tiyatro oyunu kitabı. 12. Hazır Giyim ve Manifatura: Yunan ticarethanesi kadınlara gayet mutedil fiyatlarla Fransız kumaşları. 13. Hazır Giyim ve Manifatura: Hayden İngiliz mağazası sırf İngiliz malları satıyor. 14. Kültür-sanat: Kalem dergisi
7 KANUNİEVV EL 1908	7	GIYİM: 4 SAĞLIK: 1 EMLAK: 1 KÜLTÜR-SANAT: 1	<ol style="list-style-type: none"> 1. Hazır Giyim ve Manifatura: Hüsnü intihab mağazası, kadife ipek kumaşlar satıyor. 2. Hazır Giyim ve Manifatura: Kadınlara mahsus kışlık kıyafetler satan mağaza 3. Sağlık Doktor Öncüyan. 4. Hazır Giyim ve Manifatura: Enzari umumi vatan malları çorabından fesine kadar kendi mallarımız (Necipler Ticarethanesi) 5. Kültür-Sanat: Kadın gazetesi 6. Hazır Giyim ve Manifatura: Habren İngiliz firması 7. Emlak Osmanlı ticaret şirketi alım satım intikal işleri.
8 KANUNİEVV EL 1908	3	SAĞLIK: 1 KÜLTÜR-SANAT: 1 GIYİM: 1	<ol style="list-style-type: none"> 1. Sağlık Hizmetler ilanı daha öncede geçti yine akrabalara kask ağrıları için lastik tavsiye edilmiş.(çok sık tekrar eden ilanlardan) 2. Kültür-Sanat: Kalem Gazetesi ilanı 3. Hazır Giyim ve Manifatura: Kürkçü dükkânı ilanı
12 KANUNİEVV EL 1908	11	GIYİM: 3 KÜLTÜR-SANAT: 7 BANKA: 1	<ol style="list-style-type: none"> 1. Hazır Giyim ve Manifatura: Habren meşhur İngiliz mağazası Galata dışında da şubeleri var. Potin, çorap, şemsiye, gömlekler, yakalar ve yanında kürk tamirati da oluyor. (Uzun ilanlar veren bir mağaza) 2. Hazır Giyim ve Manifatura: Enzari umumi vatan malları çorabından fesine kadar kendi mallarımız (Necipler Ticarethanesi) Burada mekteb-i Sultaniden mezun olup Londra'ya gitmiş ve kadın erkek elbiselerini İngiliz usulü dikeyor. 3. Kültür-Sanat: Sedai mazlum kitap 4. Kültür-Sanat: Tarihi Tabiyye İlmi hayvanat kitabı 5. Eğitim Vuslat-ı memnue kitabı 6. Kültür-Sanat: Tarihi umumiye kitabı 7. Kültür-Sanat: Büyük ber hadis (Kuranla ilgili kitap) İstanbul aboneleri için 20 kuruş Anadolu için 30 kuruş 8. Kültür-Sanat: Kadın dergisi 9. Kültür-Sanat: Kalem dergisi 10. Banka: Ziraat bankasının emniyet sandığı 11. Hazır Giyim ve Manifatura: Kırmızı Horoz meşhur İngiliz firması
14 KANUNİEVV EL 1908	7	KÜLTÜR-SANAT: 2 SAĞLIK: 2 GIYİM: 2 DIĞER: 1	<ol style="list-style-type: none"> 1. Eğitim: Türkçe telaffuz kitabı fiyatı 10 kuruş. Avrupa'daki usuller gözetilerek düzenlenmiş bir kitaptır. 2. Diğer: Osmanlı ticaret şirketinin ilanı.

			<p>3. Kültür-Sanat: Ermeni mazlumları tiyatro kitabı. ` Türk ve Ermeni gardaşlarımız izlesin diye yazılmış. Fiyatı 3 kuruş.</p> <p>4. Sağlık Osmanlı Muayenehanesi tıbbi cerrahisi</p> <p>5. Hazır Giyim ve Manifatura: Mehpere mağazası</p> <p>6. Hazır Giyim ve Manifatura: Rus tebaasından bir mağaza ilanı sadece kadınlara mahsus kıyafetler. Fransız ve İngiliz malları satıyor. Mösyö Lüterdem tabir olunan ceketler vardır.</p> <p>7. Sağlık: Doktor Uncuyan kulak burun boğaz. Paris'te eğitim almış Fransız hastanesinin karşısında yeri.</p>
KANUNİEVV EL 1908	13	SAĞLIK: 3 KÜLTÜR-SANAT: 4 GIYİM: 4 EMLAK: 1 HİZMET: 1	<p>1. Sağlık: Hizmetler ilanı: Akraba ve dostlarının arasında kasık çıkığından muzdarip olanlar varsa bütün Türkiye'de tavsiye ediyor bu ürün.</p> <p>2. Hazır Giyim ve Manifatura: Osmanlı Gülizar mağazası. Londra'dan Fransa'dan Saksonyadan her keseye uygun mallar. (Genellikle sürekli Avrupa malları olduğu vurgulanıyor ilanlarda)</p> <p>3. Hizmet: Kiralık mükemmel matbaa Avrupa'nın en son sitemde litoğraf ve tipograf makineleri ve elektrik ve fotoğraf çenköğraf ve mücellet ve motor takımları ve her lisanda harufat (harf) mütenevve (çeşitli olan) matbaayı tavsiye ediyor.</p> <p>4. Kültür-Sanat: Seyahat-ül Kübra kitabı ilanı. İçeriği anlatılmış biraz.</p> <p>5. Kültür-Sanat: Kalem dergisi ilanı</p> <p>6. Hazır Giyim ve Manifatura: Mehpere mağazası ilanı</p> <p>7. Kültür-Sanat: Kadın gazetesi ya da dergisi ilanı</p> <p>8. Hazır Giyim ve Manifatura: Kıyafet satışı ilanı ve Amerikan malı vurgusu yapılıyor.</p> <p>9. Emlak: Osmanlı Ticaret Şirketi alım-satım işi yapıyor.</p> <p>10. Hazır Giyim ve Manifatura: Kırmızı Horoz İngiliz anonim şirketi</p> <p>11. Kültür-Sanat: Şeref Kurbanları tiyatro oyunu</p> <p>12. Sağlık: Doktor ilanı: Cilt tedavisi. Elektrikli aletlerle yapılıyor. Saçtaki ve yüzdeki hastalıkları tedavi ediyor.</p> <p>13. Sağlık: Osmanlı muayenehanesi. Tıbbi cerrahi. İki Türk doktor adı verilmiş. Adresi verilmiş.</p>
22 KANUNİEVV EL 1908	10	KÜLTÜR-SANAT: 3 GIDA: 1 DİĞER: 1 EMLAK: 1 SAĞLIK: 1 GIYİM: 1 BANKA: 1 HİZMET: 1	<p>1. Gıda: Nestle reklâmında Nestlenin sağlık ve kuvvet verdiği yazıyor.</p> <p>2. Sağlık Osmanlı muayene-i Tıbbi Cerrahi doktor isimlerini verdi. Dâhiliye ve asabiyeci-harici ve tenasülü(cinsel yolla bulaşan) çok meşhurlar. Bel soğukluğu, frengi ve rahim. Tedaviyi katı temin ediyor.</p> <p>3. Kültür-Sanat: Kitap ilanı Hayat-ı Ishayyül. Küçük hikâyelerden mürekkeptir. Sadece adres verilmiş.</p> <p>4. Hazır Giyim ve Manifatura: Mehpere mağazasında kış elbiseleri. Adresi verilmiş.</p> <p>5. Banka: Emniyet sandığı Ziraat Bankası Çağaloğlundu. Vadeli hesaptan mücevhere ilanı yapılmış.</p> <p>6. Kültür-Sanat: Şeref Kurbanları tiyatro oyunu. Silistreli Hamdi Bey'in yazdığı eser. (Birinci perdesi Yunan muharebesinden bahsediyor. İkinci perdesi Taşkışladan Tarihi bir oyun ve 5 perdelik. Ve her perdenin konusunu kısaca yazmışlar.)</p> <p>7. Emlak: Osmanlı Ticaret şirketi, alım-satım-intigal işleri yapıyor.</p> <p>8. Diğer Bir Türk firması Fransız firması olmuş bunun haberi ilanı verilmiş.</p> <p>9. Kültür-Sanat: Yine kitap ilanı yazar adı verilmiş.</p> <p>10. Hizmet: İlanlarımız başlığı altında: Köprü üzerinde Washington lambaları. Bürükselde imal edildiği ve diğerlerinden daha ucuz olduğu yazıyor.</p>
23 KANUNİEVV EL 1908	12	KÜLTÜR-SANAT: 7 GIYİM: 2 SAĞLIK: 3	<p>1. Kültür-Sanat: Tarih-i Umumi kitap ilanı</p> <p>2. Hazır Giyim ve Manifatura: Kırmızı Horoz İngiliz Şirketi</p> <p>3. Eğitim Türkçe Telaffuz kitabı ilanı</p> <p>4. Kültür-Sanat: Kadın gazetesi ilanı</p> <p>5. Hazır Giyim ve Manifatura::Rus tebaasından olan konfeksiyon mağazasında kadınlara yönelik indirimin ilanı</p> <p>6. Kültür-Sanat: Hayat-ı Muhayyel Hüseyin cahitin kitabı ilanı</p> <p>7. Kültür-Sanat: Tamim-i Maarif ve İslah-ı Huruf kitap ilanı (harf ıslahından söz ediyor)</p> <p>8. Sağlık Osmanlı muayenehanesi ilanı</p> <p>9. Sağlık Hizmetler ilanı daha öncede geçti yine akrabalara kasık ağrıları için lastik tavsiye edilmiş.(çok sık tekrar eden ilanlardan)</p>

			10. Kültür-Sanat: Tarih-i Tabii Hayvanat kitap 11. Kültür-Sanat: Büyük ber hadis İslam kitabı 12. Sağlık: Dr. Öncüyanın ilanı
24 KANUNİEVV EL 1908	5	KÜLTÜR-SANAT: 5	1. Kültür-Sanat: Tarih-i Umumi kitap ilanı 2. Kültür-Sanat: İslahat-ı Osmaniye Tarihi kitabı 3. Kültür-Sanat: Kalem dergisi ilanı 4. Kültür-Sanat: Tiyatroyla ilgili yazılan bir kitabın ilanı 5. Kültür-Sanat: Ermeni Mazlumları kitabı ilanı yazarı Mehmet İhsan Bey
24 KANUNİEVV EL 1908	14	KÜLTÜR-SANAT: 6 SAĞLIK: 2 GIDA: 1 GIYİM: 1 DİĞER: 1 BANKA: 1 EMLAK: 2	1. Kültür-Sanat: Hayat-ı Muhayyemat kitabı ilanı yazarı Hüseyin Cahit.(6.kez) 2. Eğitim: Türkçe aksanı öğreten kitap reklamı. 3. Kültür-Sanat Tarihi umumiye kitap reklamı. 4. Kültür-Sanat: Gülmek arzu ederseniz bugün neşrolunan Dalkavuk gazetesindeki paşa babam ve bir makale daha onları okuyabilirsiniz! 5. Eğitim: Okul reklâmı. 6. Sağlık: Doktor ilanı(ıdrar yolları hastalıkları ve cinsel yolla bulaşan hastalıkları tedavi ediyor) 7. Gıda: Nestle reklâmı. Latin harflerle yazılmış Nestlenin ismi. 8. Diğer: Osmanlı ticaret şirketi ilanı ancak Fransız uyruklu olduğu belirtilmiş. 9. Banka: Ziraat bankasının reklamı yapılmış. Cari hesaplarla ilgili bilgi verilmiş. & ay vadeli işlemlerle ilgili bilgilendirilmiş ve emniyet sandığı (kasası) ilanı vardı. 10. Kültür-Sanat: Kalem gazetesi ilanı. 11. Emlak: Bakkal dükkânı satılıkır ilanı. 12. Hazır Giyim ve Manifatura: Haydın İngiliz mağazası ilanı. İtimat ve teveccüh kazanmış bütün malları getirmiştir. Konfeksiyona yönelik malları satıyor. 13. Sağlık. Doktor ilanı. Bunda muayene günleri ve saati bildirilmiş. 14. Emlak: Vatan emlak ofisi ilanı. Ev, araba(nasıl bir araba anlamadım) zirai makine satışları ve iş takibi yapılan bir yer.
25 KANUNİEVV EL 1908	5	KÜLTÜR-SANAT: 3 GIYİM: 2	1. Kültür-Sanat: Hayat-ı Muhayyemat kitabı ilanı yazarı Hüseyin Cahit.(7.kez) 2. Hazır Giyim ve Manifatura: Kırmızı Horoz İngiliz Şirketi 3. Kültür-Sanat Hürriyet makaleleri kitabı ilanı. 4. Kültür-Sanat Tiyatro zor Nikâh oyunun ilanı. 5. Hazır Giyim ve Manifatura: Osmanlı kışlık kıyafet mağazası reklâmı Gülizar mağazası. Emin değilim isim Türkçe ama menşei verilmemiş.
30 KANUNİEVV EL 1908	16	DİĞER: 2 GIYİM: 4 SAĞLIK: 2 KÜLTÜR-SANAT: 7 GIDA: 1	1. Kültür-Sanat: İslahat-ı Osmaniye Tarihi kitabı ilanı 2. Kültür-Sanat: Kadın Gazetesi ilanı Selanik'te çıkan ilk kadın gazetesi ya da dergisi 3. Kültür-Sanat: Ermeni Mazlumları kitabı ilanı yazarı Mehmet İhsan Bey 4. Hazır Giyim ve Manifatura: Kırmızı Horoz İngiliz Şirketi 5. Hazır Giyim ve Manifatura: Yine konfeksiyon mağazası reklamı Rus tebaasından ama Fransız malları satıyor. Mağazada indirim var. 6. Hazır Giyim ve Manifatura: Kaliv ve Rusi ve Şürekâsı mağazası elbise satışı var 7. Hazır Giyim ve Manifatura: Necipler Ticarethaneleri kadın erkek konfeksiyon malları satıyor. 8. Kültür-Sanat: Kalem gazetesi ilanı. 9. Sağlık: Hizmetler ilanı daha öncede geçti yine akrabalara kasık ağrıları için lastik tavsiye edilmiş.(çok sık tekrar eden ilanlardan) 10. Diğer Osmanlı ticaret şirketi ilanı ancak Fransız uyruklu olduğu belirtilmiş. 11. Gıda: Nestle reklâmı. Latin harflerle yazılmış Nestlenin ismi. 12. Eğitim Okul ilanı(yine daha önce olan) 13. Kültür-Sanat: Tiyatro oyunu ilanı 14. Diğer Tramvay şirketi hisse senetlerinin satışı ilanı var. 15. Kültür-Sanat: Tamim-i Maarif ve İslah-ı Huruf kitap ilanı (harf ıslahından söz ediyor) 16. Sağlık Osmanlı muayenehanesi ilanı

4 KANUNİSAN İ 1909 (4 OCAK 1909)	13	GİYİM: 1 SAĞLIK: 3 EMLAK: 1 KÜLTÜR-SANAT: 8	1. Hazır Giyim ve Manifatura: Mağaza Hüsni İntihap konfeksiyon en iyi kumaşlar burada, ipekliler vs. 2. Sağlık: Osmanlı muayenehanesi. 3. Sağlık Hizmetlerimiz ilanı kasık lastiği. 4. Sağlık: Doktor ilanları yine aynı isimler. 5. Emlak: Galatasaray pasajında olan bir mağazanın satış ilanı. 6. Kültür-Sanat Şeref kurbanları tiyatro oyunu. 7. Eğitim Makedonya kitabı. 8. Eğitim Kalem dergisinin ilanı. 9. Eğitim Kadın gazetesi Selanik'te çıkartılıyor. 10. Eğitim Sedayı mazlum kitap. 11. Eğitim Haristan arazi kanunuyla alakalı kitap. 12. Eğitim Tarihi umumi. 13. Eğitim Terbiye ahlakiye medeniyye kitabı.
7 KANUNİSAN İ 1909	16	GİYİM: 1 EMLAK: 2 KÜLTÜR-SANAT: 8 SAĞLIK: 5	1. Hazır Giyim ve Manifatura: Mağaza Hüsni İntihap konfeksiyon ürünleri satan yer reklamı. En iyi kumaşlar, ipekliler vs. 2. Emlak: Vatan emlak ofisinin ilanı. 3. Kültür-Sanat-Eğitim: Haristan kitap ilanı arazi kanunuyla ilgili bir kitap. 4. Kültür-Sanat: Tarih-i Umumi kitabı ilanı. 5. Kültür-Sanat: Sedayı mazlum kitabı ilanı. 6. Kültür-Sanat: Terbiye ahlakiye medeniyye kitabı ilanı 7. Kültür-Sanat: Kalem dergisi ilanı. 8. Kültür-Sanat: Kadın gazetesi ilanı Selanik'te çıkmaya başlamıştır deniyor 9. Kültür-Sanat: Makedonya kitabı ilanı 10. Kültür-sanat: Şeref kurbanları tiyatro oyunu ilanı. 11. Sağlık: Dr. Frankonun ilanı. 12. Sağlık: Dr. Öncüyanın ilanı. 13. Sağlık: Dr. Egobıyanın ilanı. 14. Sağlık: Osmanlı Muayenehanesi ilanı (yukarıda da geçmişti). 15. Sağlık: Hizmetlerimiz başlığı altında kasık lastiği ilanı. 16. Emlak: Galatasaray pasajında olan bir mağazanın satış ilanı.
7 KANUNİSAN İ 1909	7	GIDA: 1 GIYİM: 1 BANKA: 1 EMLAK: 1 SAĞLIK: 1 KÜLTÜR-SANAT: 2	1. Gıda: Nestle reklâmı(2.kez) Hemen üzerinde Arap Alfabesiyle de yazılmış. 2. Hazır Giyim ve Manifatura: Osmanlı Gülizar kıyafet mağazası reklâmı(2. Kez) 3. Kültür-sanat: Tarihi Umumi kitabı reklâmı 4. Kültür-sanat: kalem Gazetesi reklâmı 5. BANKA Ziraat bankası ilanı 6. EMLAK Vatan emlak ofisi ilanı 7. SAĞLIK İlaç reklâmı var. Kabızlıktan muzdarip olanlara bu hapı kullansınlar deniyor.
15 KANUNİSAN İ 1909	3	EMLAK: 1 KÜLTÜR-SANAT: 2	1. EMLAK Vatan emlak ofisinin ilanı. 2. EĞİTİM Yine ilk-orta-lise öğrenimi veren okulun ilanı. 3. Kültür-Sanat: Kitap ilanı.
17 KANUNİSAN İ 1909	8	KÜLTÜR-SANAT: 4 SAĞLIK: 1 GIDA: 1 HİZMET: 1 EMLAK: 1	1. Kültür-Sanat: Şive-i Ahvali(?) kitabı ilanı (okunuşundan emin değilim) 2. Kültür-Sanat: Başka bir kitap ilanı. 3. Kültür-Sanat: Harestan kitap ilanı. 4. HİZMET: Matbaa-i hayriyeyi tavsiye eden bir ilan. 5. SAĞLIK Dr. Frasko ilanı. 6. GIDA Nestle ilanı. 7. Kültür-sanat: Şeref kurbanları isimli bir tiyatro oyunun ilanı 8. EMLAK Vatan emlak ofisi her işinizi takip eder ilanı.
22 KANUNİSAN İ 1909	2	SAĞLIK: 1 EMLAK: 1	1. SAĞLIK Doktor Aleksandres sarantis Popodoplos'un ilanı. 2. EMLAK Vatan emlak ofisi ilanı(3.kez gördük)
23 KANUNİSAN İ 1909	3	SAĞLIK: 2 KÜLTÜR-SANAT: 1	1. SAĞLIK Çocuk doktoru ilanı. Paris'ten geldiği vurgulanmış. 2. SAĞLIK Diş tabibi ilanı. Cenova'dan mezun olmuş. Amerika ve Avrupa'da çok meşhur bir doktor ve bir gün için geliyor. Saat 9-12 arası gelebilirler. 3. Kültür-Sanat: Gurune-i Cedid-i Tarihi kitabının ilanı (yeni asır tarihi(?))
23 KANUNİSAN İ 1909	8	GIDA: 2 SAĞLIK: 2 KÜLTÜR-SANAT: 4	1. GIDA Lucerna çikolata reklâmı. 2. GIDA Nestle reklâmı. 3. Kültür-Sanat: Şive-i Ahvali kitabı ilanı.

			<p>4. EĞİTİM Muallim ilanı İngilizce Fransızca ve almanca dersleri veriyor.</p> <p>5. Kültür-Sanat: Makedonya kitabı ilanı (yine).</p> <p>6. SAĞLIK Dr. Fraso Her maraz ve çocuk hastalıkları için.</p> <p>7 SAĞLIK. Osmanlı muayenehane-i ve cerrahi Türk doktorlar Salih ve Zeki. İç hastalıkları ve sinir hastalıkları uzmanı.</p> <p>8. EĞİTİM Okul reklâmı ilk-orta-lise daha öncede vardı.</p>
24 KANUNİSAN İ 1909	8	GIDA: 2 SAĞLIK: 2 (Türk Doktoru Notu Düşülmüş) KÜLTÜR-SANAT: 4	<p>1.GIDA Lucerna çikolata ilanı.</p> <p>2.EĞİTİM İngilizce Fransızca muallim ilanı.</p> <p>3.EĞİTİM Makedonya kitabı.</p> <p>4.SAĞLIK Dr. Fraso her maraz ve çocuk hastalıkları için.</p> <p>5.GIDA Nestle çikolatası reklâmı.</p> <p>6.EĞİTİM Şive-i Ahval kitap.</p> <p>7.EĞİTİM Okul reklâmı ilk-orta ve lise olan.</p> <p>8.SAĞLIK Osmanlı Muayenehane ve Cerrahi; Türk doktorları Salih ve Zeki iç hastalıkları sinir hastalıkları uzmanlar.</p>
24 KANUNİSAN İ 1909	2	SAĞLIK: 1 EMLAK: 1	<p>1. SAĞLIK Doktor Aleksander papadopulos.</p> <p>2. EMLAK Vaten Emlak Ofisi ilanı.</p>
25 KANUNİSAN İ 1909	3	SAĞLIK: 2 KÜLTÜR-SANAT: 1	<p>1. SAĞLIK Paristen geldiği vurgulanan bir çocuk doktoru ilanı.</p> <p>2. Kültür-Sanat: Kitap ilanı Gurune Cedid-i Tarihi (Yeniasır tarihi).</p> <p>3. SAĞLIK Cenovodan mezun olduğu vurgulanan bir diş doktoru ilanı verilmiş. Kendisi Amerika ve Avrupada çok meşhurmuş ve bir günlüğüne geliyormuş. Kendisini saat 9–12 arasında görevliler.</p>
25 KANUNİSAN İ 1909	2	SAĞLIK: 1 EMLAK: 1	<p>1. SAĞLIK Doktor Aleksandres sarantis Popodoplos'un ilanı (daha öncede çok çıktı).</p> <p>2. EMLAK Vatan emlak ofisi ilanı (daha öncede vardı).</p>
26 KANUNİSAN İ 1909	6	SAĞLIK: 2 KÜLTÜR-SANAT: 4	<p>1. EĞİTİM Muallim ilanı. İngilizce ve Almanca dersleri veriyor.</p> <p>2. Kültür-Sanat: Seda-i Mazlum kitabı ilanı.</p> <p>3. Kültür-Sanat: Hülase-i Vukuat-ı harbiye: Osmanlı Rus savaşını anlatan kitap ilanı.</p> <p>4. Kültür-Sanat: Yine bir kitap ilanı Şive-i Ahvalı.</p> <p>5. SAĞLIK Yine bir ilaç ilanı var.</p> <p>6.SAĞLIK Dr. Öncüyanın ilanı (daha öncede gördüğümüz isimlerden).</p>
30 KANUNİSAN İ 1909	7	KÜLTÜR-SANAT: 5 DİĞER: 1 GİYİM: 1	<p>1. Kültür-Sanat: Tarihi Umumi kitabı ilanı.</p> <p>2. Kültür-Sanat: Usul-u Mesuliyet-i Vükela (Hukuk kitabı) ilanı.</p> <p>3. Kültür-Sanat: Kitapçı ilanı. Ellerindeki kitapları listelemişler.</p> <p>4. EĞİTİM Bir muallime ilanı. Matmazel... İngilizce, Almanca ve Fransızca dersleri veriyor.</p> <p>5. Kültür-sanat: Hayat-ı Muhayyelat kitabı ilanı yazarı Hüseyin Cahit.(8.kez)Bu kitap sürekli ilanlarda.</p> <p>6. Konfeksiyon Kırmızı Horoz İngiliz şirketi(5.kez)</p> <p>7. Diğer Osmanlı Şirketi Kuvvet anonim şirketi haberi şirketten pay alınmış. Bir tür ticari ilan gibi sanki haber veriliyor diğer şirket ilgililerine.</p>
30 KANUNİSAN İ 1909	4	GIDA: 1 SAĞLIK: 2 KÜLTÜR-SANAT: 1	<p>1. GIDA Nestle çikolata reklâmı.</p> <p>2. SAĞLIK Fransız kimyagerin yaptığı bir ilaç reklâmı. Ecza depolarından tedarik edilebilir ve zayıf çocuklar için pek faydalı deniyor.</p> <p>3Kültür-Sanat Tarih-i Umumi kitabı ilanı.</p> <p>4. SAĞLIK Doktor ilanları (Dr. Ağviyon).</p>
3 ŞUBAT 1909	2	GIDA: 1 SAĞLIK: 1	<p>1. GIDA Luserna çikolataları ilanı: Halis İsviçre çikolatası. Her yerde arayınız! Denmiş ve bir karakalem resim kullanılmış.</p> <p>2. SAĞLIK Doktor Aleksander Papadopulosun ilanı.</p>
ŞUBAT 1909	3	GİYİM: 1 GIDA: 1 KÜLTÜR-SANAT: 1	<p>1. Hazır Giyim ve Manifatura:-konfeksiyon Haydın İngiliz mağazası ilanı. Daha önce de geçmişti ismi. Kumaşlar perdelikler satıyor.</p> <p>2. GIDA Luserna çikolatası reklâmı. Luserna adı Latince harflerle yazılmış. Nestle de olduğu gibi.</p> <p>3. EĞİTİM Yine Tarih-i Umumi kitabı. (Pek çok kitap reklâmı yer almakta bu dönemde)</p>
4 ŞUBAT 1909	5	SAĞLIK: 4 HİZMET: 1	<p>1. SAĞLIK Doktor ilanı. Goudron hakkı Ekrem (öksürük ve nefes darlığı uzmanı)</p> <p>2. SAĞLIK Yine doktor ilanı.Bel soğukluğu,frenji gibi cinsel yolla bulaşan hastalıkların uzmanı)</p>

			3. HİZMET Her keseye elverişli elektrikli aletler kurulu! İsteyenler Mösyö Falçiyoniye müracat etsinler. 4. SAĞLIK Guleten yine ilanda yer almış bu defa şeker hastalıkları için tek çözüm olarak sunulmuş. 5. SAĞLIK Halis Balık yağları (3. Kez gördüm)
ŞUBAT 1909	2	GİYİM: 1 TURİZM EĞLENCE 1	1. Hazır Giyim ve Manifatura: Habren İngiliz firması(daha önce de vardı) yegane fırsat denilerek mallar ilan ediliyor! Elbise,perde,kravat,danteller,fantezi kumaş, gecelikler...Şıtap edin-hemen gelin! 2. TURİZM-EĞLENCE Bir ilan da balonun birinde düzenlenen piyango çekilişine ilişkin verilmiş. O çekilişte çıkan hediyeler listelenerek duyurulmuş. Vazo, heykel, tütün tabakası, ayna vs.
11 ŞUBAT 1909	3	KÜLTÜR-SANAT: 1 KONFEKSİYON: 1 GIDA: 1	1.EĞİTİM Hayatı muhayyelat kitabı. 2. KONFEKSİYON: İngiliz şirketi Haydın perdelik kumaşlar vs. 3. GIDA Guluten ekmeği ilanı yapılmış sindirimi hazmı kolay deniyor.
11 ŞUBAT 1909	7	GİYİM: 1 KÜLTÜR-SANAT: 2 GIDA: 1 SAĞLIK: 3	1. Hazır Giyim ve Manifatura: Hayren İngiliz konfeksiyon mağazası reklamı. 2. Kültür-sanat: Hayatı Muhayyelat kitabı ilanı. 3. Kültür-sanat: Rehber-i Umure-i Beytiyye. 4. GIDA Guluten ekmeği ilanı. 5. SAĞLIK Hizmetlerimiz başlığı altındaki ilanda yine kasık ağrıları için önerilen kasık lastiği ilanı. 6. SAĞLIK Balık yağı ilanı. 7. SAĞLIK Yine doktor ilanları (Bir doktoron aynı sayfada 2 ilanı var biri diğerinden daha koyu yazılmış).
ŞUBAT 1909	3	GIDA: 1 KONFEKSİYON: 1 KÜLTÜR-SANAT: 1	1. GIDA Luserna çikolataları ilanı: Halis İsviçre çikolatası. Her yerde arayınız! Denmiş ve bir karakalem resim kullanılmış. 2. KONFEKSİYON İngiliz şirketi Haydın perdelik kumaşlar vs. 3. Kültür-sanat: Tarihi umumi kitabı.
ŞUBAT 1909	5	SAĞLIK: 4 HİZMET: 1	1. SAĞLIK Şeker hastaları için tek çözüm guluten ekmeği. 2. SAĞLIK Halis balık yağları. 3. HİZMET Her keseye elverişli elektrikli aletler kuruluyor. İsteyenler Mösyö Falçiyoniye müracat etsinler. 4. SAĞLIK Bel soğukluğu frengi hastalıkları için doktor ilanı. 5. SAĞLIK Goudron Hakkı ekrem öksürük ve nefes darlığı uzmanı doktoru ilanı.
ŞUBAT 1909	2	GİYİM: 1 EĞLENCE: 1	1. Hazır Giyim ve Manifatura: Habren İngiliz firması yegâne fırsat elbise perde kravat danteller fantezi kumaş gecelikler şıtap edin hemen gelin diyor. 2. EĞLENCE İlan: Bir baloda çıkan hediyelerin ilanı verilmiş. Vazo heykel tütün tabakası ayna vs.
ŞUBAT 1909	11	KÜLTÜR-SANAT: 5 GIYİM: 1 SAĞLIK: 4 BANKA: 1	1. EĞİTİM Yeni resimli roman mecmuası 3 küçük hikâyeden oluşuyor. Her ay 100 sayfa olacak ve 60 resimden oluşacak bir çizgi roman dergisi. 2. EĞİTİM Tarih-i Umumi. 3. EĞİTİM Hayat-ı Muhayyele. Rehberi Umuru Beytiyye kitabı. 4. EĞİTİM Selahattin Eyyubi kitabı. 5. EĞİTİM Bir hukuk kitabının ilanı. 6. Hazır Giyim ve Manifatura: Beyoğlunda hanımlara mahsus kıyafetler dikildiğini ilan eden bir terzi. 7. SAĞLIK Balık yağları. 8. SAĞLIK Mide ilacı ilanı var fiyatı 6 kuruş. 9. SAĞLIK Dr. Aleksisi Sarantisin ilanı. 10. SAĞLIK Dr. Öncüyan. 11.BANKA Ziraat bankası piyangosu.
ŞUBAT 1909	7	GIDA: 1 SAĞLIK: 3 GIYİM: 1 KÜLTÜR-SANAT: 2	1. EĞİTİM Tarihi Umumi kitabı. 2. GIDA Lucerna çikolataları. 3. SAĞLIK Balık yağları. 4. SAĞLIK Mide ilacı. 5. EĞİTİM Fransızca ve İngilizce dersleri. 6. SAĞLIK Dr. İlanı sinir hastalıkları tedavisi. 7. Hazır Giyim ve Manifatura: Yegane fırsat haydın İngiliz konfeksiyon mağazası.
13 ŞUBAT 1909	7	GİYİM: 1 KÜLTÜR-SANAT: 2 GIDA: 1	1. Hazır Giyim ve Manifatura: Hayren İngiliz konfeksiyon mağazası reklamı. 2. Kültür-sanat: Hayatı Muhayyelat kitabı ilanı.

		SAĞLIK: 3	3. Kültür-sanat: Rehber-i Umure-i Beytiyye. 4. GIDA Guluten ekmeği ilanı. 5. SAĞLIK Hizmetlerimiz başlığı altındaki ilanda yine kasık ağrıları için önerilen kasık lastiği ilanı. 6. SAĞLIK Balık yağı ilanı. 7. SAĞLIK Yine doktor ilanları (Bir doktorun aynı sayfada 2 ilanı var biri diğerinden daha koyu yazılmış).
17 ŞUBAT 1909	6	GIDA: 2 KÜLTÜR-SANAT: 1 SAĞLIK: 1 HİZMET: 2	1 GIDA Lucarna çikolata reklâmı. 2. GIDA Nestle çikolata reklâmı 3. KÜLTÜRSANAT Kitapçı reklâmı. 4. HİZMET İngiliz tankı reklâmı. 5. HİZMET Elektrikli aletler yapılır ilanı. 6. SAĞLIK Dr. Evrobyan, zehirlenme ve idrar yolları hastalıklarına bakıyor ilanı.
22 ŞUBAT 1909	6	GIDA: 1 SAĞLIK: 2 GIYİM: 1 KÜLTÜR-SANAT: 2	1. GIDA Lucarna çikolata reklâmı 2. SAĞLIK Halis balık yağları 3. Kültür-sanat: Tarihi umumi 4. Hazır Giyim ve Manifatura: Yegâne fırsat Hayrın İngiliz konf. Mağazası. 5. SAĞLIK Mide ilacı reklâmı 6. EĞİTİM Fransızca ve İngilizce dersleri verilir ilanı.
26 ŞUBAT 1909	14	KÜLTÜR-SANAT: 7 SAĞLIK: 5 GIYİM: 1 BANKA: 1	1. Kültür-sanat: Tarihi umumi kitabı 2. Kültür-sanat: Hayatı muhayyele kitabı 3. Kültür-sanat: Rehbkitaei umur beytiye kitabı 4. Kültür-sanat: Selahattin Eyyübi kitabı 5. Kültür-sanat: Yeni resimli roman mecmuası ilanı. Üç küçük hikâyeden oluşuyor. Her ay yüz sayfa olacak ve altmışa yakın resim olacak(cizgi roman) 6. Kültür-sanat: Faraidül feraez kitabı " hukuk kitabı" ilanı 7. Kültür-sanat: Kitap ilanı Ber eser-i mühim olarak verilmiş. 8.Sağlık Doktor ilanı cinsel hastalıklara bakar. 9. SAĞLIK Doktor Uncuyan'ın ilanı. 10. SAĞLIK Doktor Alexsis sarantis in ilanı. 11. SAĞLIK Mide ilacı ilanı. Şişesi 6 kuruş. 12 şişesi 66 kuruştur. 12. SAĞLIK Halis balık yağları reklâmı. 13. Hazır Giyim ve Manifatura: terzi ilanı. Beyoğlunda hanımlara mahsus kıyafetler dikilir. 14. BANKA Ziraat bankası ilanı.
3 MART 1909	6	ALKOL: 1 EMLAK: 1 DİĞER 1 HİZMET: 1 GIYİM: 2	1. HİZMET Tank reklâmı: Meşhur İngiliz fabrikalarından gelmiş bu tank için karakalem resim de çizilmiş. Havagazıyla ilgili. Makine ilanı eşlik ediyor her türlü zirai makine alet edevat siparişi alınır. 2. Hazır Giyim ve Manifatura: Maire-i Kebir elbise mağazası: Avrupa'dan kıyafetler getiriyor. 3.ALKOL Bira ilanı. Sen Betu (?) bu firma sahibinden alınmış başkasına verilmiş. Bunun duyurusu yapılıyor. 4. Hazır Giyim ve Manifatura: Kırmızı Horoz konfeksiyon mağazası. Vadeli satışlar yapıyor 8 aydan 24 aya kadar vade yapılıyor. Tahsilat için memurlar görevlendirilmiş kapınıza kadar gelip parayı tahsil ediyorlar. 5.EMLAK Takip işleri yapan bir emlakçının ilanı var. 6.DİĞER Türkiye mağazası boşaltılmış başkasına icara verilecek onun duyurusu yapılıyor.
3 MART 1909	11	GIYİM: 2 SAĞLIK: 3 BANKA: 1 KÜLTÜR-SANAT: 4 EĞİTİM: 1	1. Hazır Giyim ve Manifatura: Galata'da Karaköy de Tiring kadın ve erkek elbise mağazası. Bu reklamda kadın resmi kullanılmış. Her yaştan çocuklara da kıyafetler bulunduğu yazılıyor. Mağaza sadece Amerikan malları sattığını da övünerek yazmış. 2. Hazır Giyim ve Manifatura: Maire-i Kebir elbise mağazası. Avrupa'dan kıyafetler getiriyor. 3. EĞİTİM Tarih-i Umumiye kitabı ilanı. 4. EĞİTİM Hayat-ı Muhayyel kitabı ilanı. 5. SAĞLIK Doktor Öncüyan kulak-burun-boğaz ve müzmin ağrılara bakıyor. 6. BANKA Ziraat Bankasının piyango biletleri. 7. EĞİTİM Fransızca ve İngilizce dersleri verilir. 8.EĞİTİM Makedonya kitabının ilanı içeriğe dair bilgilerle verilmiş. Bulgaristan, Yunanistan Rusya'yla ilişkiler ve Kanuni Esasiye ilişkin yakın dönem siyasi tarihini anlatıyor. 9. SAĞLIK Şeker hastalığı için tek çare Guluten ekmeği.

			10. SAĞLIK Dr. Ağvıyan idrar yolları hastalıkları uzmanı, enfeksiyonlar, cinsel yolla bulaşan hastalıklar ve iktidarsızlık üzerine tedavi ediyor. 11. EĞİTİM Selahattin Eyyübi kitabı ilanı. Not: Gazetede gösterişli yazılarla verilmiş ilanların çoğu kitap ilanı.
4 MART 1909	2	KÜLTÜR-SANAT: 1 SAĞLIK: 1	1. Kültür-Sanat: Tarihi umumi kitabı 2. SAĞLIK Doktor ilanı. Goudron hakkı
4 MART 1909	8	SAĞLIK: 2 HİZMET: 1 EMLAK: 1 ALKOL: 1 DİĞER: 1 GIYİM: 2	1. SAĞLIK Hizmetlerimiz başlığı altında kasık ağrısı için lastik ilanı(çok sık olan ilanlardan) 2. SAĞLIK Şeker hastalığına tek iyi gelen şey guleten ekmeği kullanın reklamı. 3. HİZMET Tank reklamı. Havagazıyla ilgili bir makine. İngiliz tankı meşhur fabrikalardan gelmiş tank deniyor. Resim çizilmiş. Bu firma makine, ziraat makinesi, her alet ve edevat siparişi alınır. 4. Hazır Giyim ve Manifatura: Mairei Kebir elbise mağazası reklamı. Avrupa'dan kıyafetler getiriyor. 5. ALKOL Bira ilanı.Bu sen Betu diye bir firma sahibinden alınmış(bayi olabilir) başkasına verilmiş bunu duyurusu yapılıyor. 6. Hazır Giyim ve Manifatura: Kırmızı Horoz İngiliz anonim şirketi ilanı. 8 aydan 24 aya kadar vade yapıldığı parayı tahsis için memurlar görevlendirildiği ilanda yazılıyor. 7 EMLAK Emlakçı ilanı var. Takip işleri yapılıyor. 8.DİĞER. Türkiye mağazası ilanı var. Bu mağaza başka birilerine icara verilecek onu duyuruyor.
7 MART 1909	3	DİĞER: 1 GIDA: 1 GIYİM: 1	1. DİĞER Şarlı Herber ve mahdumi mağazası reklâmı var. İki ortak ayrılmışlar yenisinin açılışına davet etmiş. 2. GIDA Lucerna çikolataları reklâmı tekrar 3. Hazır Giyim ve Manifatura: Konfeksiyon mağazası reklâmı. İsim yok.
11 MART 1909	10	GIDA: 3 SAĞLIK: 1 EĞİTİM: 1 KÜLTÜR-SANAT: 2 HİZMET: 1 BANKA: 1 EĞLENCE: 1	1. GIDA Nestle çikolataları reklamı 2. SAĞLIK Doktor Aleksandres sarantis Popodoplos'un ilanı(3.kez) 3. GIDA Lucerna çikolataları reklamı 4. Kültür-sanat: Tarih-i Umumiye kitabı reklamı 5. Kültür-sanat: Hayat-ı Muhayyelat kitabı ilanı 6. GIDA:Hububat çeşitleri reklâmı (çikolata ve guleten hariç gıda reklâmı) Firma Fransız şirketi. Değirmen resmi var, şekil ilginç. Fransızca yazılar var üzerinde. Mamulun kutulanmış olarak geldiği de yazılmış. 7. HİZMET Matbaa reklâmı-Matin matbaası. Düzgün olarak anlamlandırılır. Basılacak işleriniz için ilan verilir. 8. EĞİTİM Muallim ilanı. Ücret Osmanlı lirası olarak alınır. 9. BANKA. Ziraat bankası reklâmı. 10. EĞLENCE Piyango biletleri ilanı. Başlık olarak " dikkat dikkat zengin olmak ister misiniz" cümlesi yazılı
2 NİSAN 1909	8	TÜTÜN: 1 DİĞER: 1 GIDA: 1 SAĞLIK: 2 GIYİM: 1 KÜLTÜR-SANAT: 1 HİZMET: 1	1. TÜTÜN Sigara kâğıdı değişikliği ilanı. 2. DİĞER 10 adet şirket-i hayriyye hissesi satılık acilen... Efendiye müracaat. 3. GIDA Nestle çikolata. 4. SAĞLIK Dr. Egobıyan. 5. Hazır Giyim ve Manifatura: Ayakkabı reklâmı (Amerikan). 6. EĞİTİM Kadın dergisi. 7. SAĞLIK Dr. Refik ziya çocukların zekâsını geliştirmek için ilaç tavsiye etmiştir. 8. HİZMET Ortaköyde Nebatat meraklılarına çiçek çeşitleri satılık (Bu tarz bir ilan da ilk kez).
11 NİSAN 1909	18	GIDA: 3 HİZMET: 2 SAĞLIK: 3 KOZMETİK: 1 KÜLTÜR-SANAT: 3 GIYİM: 3 EMLAK: 2 BANKA: 1	1. GIDA Lecerna çikolataları. Dünya kafası çizilmiş çikolata. 2. Hazır Giyim ve Manifatura: Mağaza. İstifadeli güneş mağazası hiç pişman olmadan veresiye verilir. 3. HİZMET Tank İngiliz tankı. 4.EMLAK Kiralıkhaneye-gayet kullanışlı eve anahtarını bayram furunu bakkalındadır. 5. Hazır Giyim ve Manifatura: The foster diz bağı kadın kermesleri. 6. Kozmetik: Budezin Fransız kimyagerler yaptı. Zayıf saçlara şampuan. 7.BANKA Alman Anonim Şirketi Deustche Orient Bank. 8. Kültür-sanat Tarih-i Umumi.

			<p>9. SAĞLIK Katran Hakkı Ekrem, ilaç, nefes darlığı, öksürük için... Ecnebiler tasdik etti.</p> <p>10. Kültür-sanat ilmi iktisat kitap.</p> <p>11. GIDA Lucerna Çikolataları.</p> <p>12. HİZMET Tank.</p> <p>13.GIDA Nestle Çikolataları.</p> <p>14. Hazır Giyim ve Manifatura: Amerikan Ayakkabıları... Üçgen şeklinde büyük ilan vermiş.</p> <p>15. SAĞLIK dr Aleksandr Popodus.</p> <p>16.Sağlık: hizmetlerimiz kaşık- bağı .</p> <p>17. Kültür-sanat :Sultan Murad'la ilgili kitap.</p> <p>18. EMLAK Kiralık ve Satılık yalı 4 oda 4 salon çamaşırhane, mutfak, çim bahçeleri, ...</p>
24 MAYIS 1909	1	KOZMETİK: 1	1. KOZMETİK Creme Pertev.
30 MAYIS 1909	3	GIYİM: 1 KOZMETİK: 2	1.Hazır Giyim ve Manifatura:: Kırmızı horoz. 2.Kozmetik:Saç için. 3.KOZMETİK Kremler.
2 HAZİRAN 1909	7	KOZMETİK: 2 ALKOL: 1 GIYİM: 2 KÜLTÜR-SANAT: 2	1. Kozmetik: Lizoform ilaç. 2. Hazır Giyim ve Manifatura:: Kırmızı horoz. 3. ALKOL Nektar birası. 4. Hazır Giyim ve Manifatura: Volvaran ayakkabı. 5. Kültür-sanat: Kitap ilanı. 6. Kozmetik: Saçlar için dökülmesine karşı ilaç kadınlar için. 7.EĞİTİM Kalem dergisi.
19 HAZİRAN 1909	1	GIYİM: 1	1.Hazır Giyim ve Manifatura: Valvaver Amerikan ayakkabısı.
20 HAZİRAN 1909	6	GIYİM: 1 SAĞLIK: 1 DİĞER: 1 KÜLTÜR-SANAT: 2 ALKOL: 1	1.Kültür-Sanat: Kalem dergisinde resim çizilmiş. Bu nefis sayısını okuyun. 2. Hazır Giyim ve Manifatura: Mayer elbisesi. 3. ALKOL Bomonti birası içiniz ve mukayese ediniz!. 4. EĞİTİM Fransızca özel ders verilir. 5. SAĞLIK Dr. Ko kokolatus (kalp, mide ve asap). 6. DİĞER Satılık arrabe araniyor sağlam olsun.(atın arkasına bağlanan).
2 TEMMUZ 1909	8	SAĞLIK: 2 KÜLTÜR-SANAT: 2 GIYİM: 2 HİZMET: 1 EMLAK: 1	1. SAĞLIK 4 ilaç olan ilan. 2. Kültür-Sanat: Tarihi siyasi kitap. 3. Hazır Giyim ve Manifatura: İlk kez erkek resmi çizimi. Valvavur – Amerika'nın en ala kunduracısı istabin mağazalarında bulunur. 4. Hazır Giyim ve Manifatura: Mayer büyük elbise mağazası, Avrupa'dan kadınlara, Askerlere, çocuklara tavsiye olmuştur. 5. Kültür-sanat: Karikatür haftalık ve aylık resimli roman mecmuaları her yerde arayınız. Not: El çizimi berbat eldiven gibi. 6. EMLAK: Kiralık hane ilanı verilmiş yerini tarif ediyor şunu bunu görüyor diye tarif etmiş. 7. SAĞLIK Sinirlere iyi gelen ilaç. 8. HİZMET Askeri Osmanlı zabıtalalarına portatif karyola (daha önce Açık reklâmı vardı şimdi çizim de var)
22 TEMMUZ 1909	7	HİZMET: 2 SAĞLIK: 1 KÜLTÜR-SANAT: 2 KOZMETİK: 1 GIYİM: 1	1. Kozmetik: Lizofer şişeleri yeşil ve 100 gr, parmak resmi yok ilan büyük çıkmış. 2.SAĞLIK Dr. Egobiyen ilanı. 3. HİZMET Osmanlı silah deposu. 4. Kültür-sanat: Musik-i Osmaniye. 5. HİZMET: Matbaa ister misiniz? 6. Kültür-s: Kalem öncesi – sonrası. 7. Hazır Giyim ve Manifatura:: Mustafa Şamlı ve mahdumları.
30 TEMMUZ 1909	16	GIYİM: 3 SAĞLIK: 6 KOZMETİK: 1 HİZMET: 3 GIDA: 1 KÜLTÜR-SANAT: 1 TÜTÜN: 1	1. Hazır Giyim ve Manifatura: Yegâne Fırsat Büyük elbise fabrikası büyük pantolonlar verilmiş. Fiyatı fevkalade tenzil edilmiş. Altında yarım sayfa her kıyafet için fiyat verilmiş. İngiliz ve Amerikan malı olduğu da bildirilmiş. 2. SAĞLIK Spesyalitesi Nassohi diş odontol kullanımı. Latince yazmış. Avrupa'dan diş etlerine iyi gelen cilde güneş yanıklarına İyi gelir. Yüz kremi... diş etleri için, Vücuttaki fazla kıllar için kutusu 5 kuruş. 3. KOZMETİK Yüz ve ciltte güneş ve havadan leke için. 4. Hazır Giyim ve Manifatura:: Kırmızı horoz.

			<p>5. SAĞLIK Dr. Reza Ubur Avrupa'ya gideceği için muayene günleri Cuma – Pazar.</p> <p>6. TÛTÛN: Tütüncülere müjde, iyi sarma kâğıdı.</p> <p>7. GIDA Cailler Çikolata.</p> <p>8. SAĞLIK Dr. Egobiyân.</p> <p>9. Sağlık: Muallim Tabip Asabi Raşit Tahsin Bey. İngiltere ve Fransa'da okumuş.</p> <p>10. Hazır Giyim ve Manifatura: Kadın- Çocuk – erkek için kıyafet satışı indirimin son günleri.</p> <p>11. SAĞLIK Her şey ilacı ilanı.</p> <p>12. Kültür-Sanat: Kitap ilanı.</p> <p>13. HİZMET Silah ilanı.</p> <p>14. HİZMET: Dava vekâleti ve tercüme idarehanesi ilanı.</p> <p>15. SAĞLIK balıkyağları reklâmı daha düzgün yazılmış. Balıkyağı içemeyenlere pertev şurubu.</p> <p>16. HİZMET: matbaa ister misiniz diyor.</p>
2 AĞUSTOS 1909	3	KOZMETİK: 1 GIYİM: 1 HİZMET: 1	<p>1. KOZMETİK İki kadın resmi var. Biri rujlu yüzündeki kırmızı lekeleri alıyor. Kremden önce sonra.</p> <p>2. Hazır Giyim ve Manifatura: Mustafa Şamlı mahdumları. çorap, mendil konsol saatleri, çay takımları.</p> <p>3. HİZMET İngiliz tank ilanı.</p>
2 AĞUSTOS 1909	3	GIYİM: 2 SAĞLIK: 1	<p>1. Hazır Giyim ve Manifatura: Büyük elbise fabrikası büyük pantolonlar verilmiş. Fiyatı fevkalade tenzil edilmiş. Altında yarım sayfa her kıyafet için fiyat verilmiş. İngiliz ve Amerikan malı olduğu da bildirilmiş.</p> <p>2. SAĞLIK Dr. Egobiyân.</p> <p>3. Hazır Giyim ve Manifatura: Yegane Fırsat Mağazası ucuzluk..</p>
AĞUSTOS 1909	2	GIDA: 1 SAĞLIK: 1	<p>1. GIDA Cailler çikolatası.</p> <p>2. SAĞLIK Hizmetlerimizden kasık lastiği.</p>
4 AĞUSTOS 1909	4	HİZMET: 1 SAĞLIK: 1 KOZMETİK: 2	<p>1. HİZMET Matbaa ilanı renkli ister misiniz?</p> <p>2. KOZMETİK Nezafet Pudrası.</p> <p>3. SAĞLIK Balık yağı ilanı.</p> <p>4. KOZMETİK Creme pertev. iki tane kadın kremden öncesi ve krem sonrası karakalemle resmedilmiş. Yüzdeki sivilceler, çiller, eldeki çatlaklar tamamen değişiyor.</p>
11 AĞUSTOS 1909	5	SAĞLIK: 3 GIDA: 1 KÜLTÜR-SANAT: 1	<p>1. Sağlık Erkek parmağı parmakla gösterenlerin resmi çizilmiş. 1 defa tecrübe ediniz! Latif Yumuşak kokulu her gün ılık su ile birkaç damla kadınlara mahsus diye ama daha önce yazılmıştı. Cilde, çamaşıra zararı yoktur. Kadınlar ılık suya bir kac damla koyun diyor.</p> <p>2. SAĞLIK Dr. Egobiyân.</p> <p>3. SAĞLIK Dr. unciyan.</p> <p>4. GIDA Latin harflerle coiller çikolata reklâmı. Dünyanın en büyük fabrikasından ötekilerin içinde olmayanlar bunda var.</p> <p>5. Din kitabı ilanı.</p>
21 AĞUSTOS 1909	3	HİZMET: 2 SAĞLIK: 1	<p>1. HİZMET İngiliz ve Fransız her türlü makineler.</p> <p>2. SAĞLIK Kaol mide ilacı.</p> <p>3. HİZMET Tank İngiliz.</p>
24 AĞUSTOS 1909	12	HİZMET: 3 SAĞLIK: 2 KOZMETİK: 1 KÜLTÜR-SANAT: 1 GIYİM: 2 TURİZM: 1 TUTUN VE ALKOL: 2	<p>1. Hazır Giyim ve Manifatura::Kırmızı Horoz.</p> <p>2. Giyim: Korse Foster.</p> <p>3. HİZMET Silah Deposu.</p> <p>4. SAĞLIK Dr. Celaleddin.</p> <p>5. Sağlık: Kaol</p> <p>6. EĞİTİM Kitabı-ı ilmi iktisat kitabı.</p> <p>7. HİZMET Matbaa ilanı ister misiniz? (Daha önce tavsiye ediyordu)</p> <p>8. HİZMET Tank İngiliz.</p> <p>9. KOZMETİK Nezafet Pudrası.</p> <p>10. TÛTÛN Tütün içicilere müjde.</p> <p>11. TÛTÛN VE ALKOL Kâğıtları ünlü sarma sigara gelmiş. Nektar birası ilanı.</p> <p>12. Turizm: Tur ilanı verilmemiş 200 Franga birici tur. 275 franga ikinci tur.... Barcelona, Marsilya, Genova, Napoli, Odessa , İzmir, Batum Arasında.</p>

24 AĞUSTOS 1909	5	HİZMET: 1 KOZMETİK: 1 TURİZM: 1 TÜTÜN: 1 ALKOL: 1	1.HİZMET: Havagazı için kullanılan İngiliz Tankı reklamı yazılı ve küçük bir kara kalem çizimle beraber basılmış 2. KOZMETİK Kozmetik ürünü reklamları yer alıyor ve bir pudra reklamı. 3. TURİZİM İzmir-İstanbul-Barcelona'ı kapsayan bir tur reklamı gemiyle seyahat edilecek ancak reklam firmasının uyuşu bilinmiyor. 4. TÜTÜN. Tütün reklamı. Hüseyin Cahit imzalı(ki kendisi gazetecidir haberler yapan bir ismin en iyi sigara kâğıdı diyerek bir reklama imza atması ilginç) 5. ALKOL Nektar birası reklamı
26 AĞUSTOS 1909	4	SAĞLIK: 2 HİZMET: 2	1. SAĞLIK Dr. Ali refet. 2. SAĞLIK Kaol mide ilacı. 3. HİZMET Osmanlı silah deposu. 4. HİZMET Meşhur çorap makinesi.
AĞUSTOS 1909	7	SAĞLIK: 1 KOZMETİK: 2 HİZMET: 4	1 Kozmetik: Büyük harflerle ilk kez İLAN yazıldı. Cilt için bir ilaç öneriyor. Şişeleri yeşil ve 100 gr. dir. İsmi Liz Form. 2. HİZMET Osmanlı silah deposu. 3. Kozmetik: Nezafet pudrası. Tehlikesiz. 4. SAĞLIK Kaol mide ilacı. 5. HİZMET Jena dürbün reklâmı. 6. HİZMET Ekstra mumlar. 7. HİZMET Resimli ilan Osmanlı asker zabıtalara ve seyyar memurlara portatif oturaklar sipariş alınır. Aksaray'da.
30 AĞUSTOS 1909	2	SAĞLIK: 1 KOZMETİK: 1	1. Kozmetik: Pertev kremi. 2. SAĞLIK Dr. Hikmet.
2 EYLÜL 1909	4	HİZMET: 2 GIYİM: 2	1. HİZMET Osmanlı Silah Deposu ucuz silahlar bulunur şeklinde bir reklam ve çok sık yinelenen bir reklam dönem dönem de küçük bir kara kalem tabanca resmi de reklama eşlik etmekte. 2. HİZMET Koal cila reklamı adres belirtilmiş Sultanahmet teki depodan temin edilebilir. 3. Hazır Giyim ve Manifatura: The Foster korse reklamı. Yanında yine karakalem çizimle bir kadın korse içinde resmediliyor. 4. Hazır Giyim ve Manifatura: Kırmızı Horoz İngiliz şirketi reklamı ne iş yaptığına dair açıklama olmadığı halde sıkça reklamlarda yer alıyor ve bazen gazetede büyük yer kaplayan reklamlar veriyor.
2 EYLÜL 1909	14	KÜLTÜR-SANAT: 4 SAĞLIK: 4 HAZİR GIYİM ve MANİFATURA: 1 HİZMET: 4 BANKA: 1	1. EĞİTİM Tarih-i Siyasi: İngiliz, Fransa, Belçika, İspanya, Portekiz vs. tarihlerini anlatan kitap. 2. EĞİTİM Edebiyat-ı cediti kitaphanesi. 3. EĞİTİM İlm-i Hukuk kitap ilanı. 4. HİZMET Tank İngiliz makinası. 5. Hazır Giyim ve Manifatura: Korse foster. 6.SAĞLIK-Hizmetlerimiz : Kasık çıkığı için lastik. 7. SAĞLIK Kaol mide ilacı. 8. SAĞLIK Dr. Celaleddin. 9. Kültür-sanat: Osmanlı Musiki cemiyeti konser İlanı. 10. HİZMET Osmanlı Silah deposu. 11. HİZMET mumlar (Ekstra dehrube. Akmaz, is yapmaz, gayet iyi cins) ilk kez mum reklamı gördüm. 12. HİZMET İngiliz ve Fransız makine fabrikası. 13. BANKA Rus Ticarethane bankası. Merkezi umumisi Petersburg. Şubeleri londra paris genova. 14. Sağlık: Sinir hastalığını alan ilaç.
3 EYLÜL 1909	4	SAĞLIK: 3 HİZMET: 1	1. SAĞLIK Mide ilacı (Kıyanezi) tavsiye edildi. 2. HİZMET: Meşhur çorap makinesi 30 çift çıkardı. 3. SAĞLIK Dr. Hikmet Berlin'den mezun. 4. SAĞLIK Dr. Ali Refet çocuk doktoru.
3 EYLÜL 1909	2	HİZMET: 1 KOZMETİK: 1	1. HİZMET İngiliz ve Fransız Makineleri satan bir işletme her tür makine satıyor .çoraptan ziraata kadar her türlü. 2. Kozmetik: Merhem Pertev (tüp resmi çiçekli çerçeve)
4 EYLÜL 1909	15	SAĞLIK: 6 GIYİM: 2 KOZMETİK: 1 KÜLTÜR-SANAT: 2 HİZMET: 4	1. Hazır Giyim ve Manifatura: The foster korseler 14 kuruş sahi (doğru korseler) 2. Hazır Giyim ve Manifatura: Kırmızı horoz İngiliz konfeksiyon mağazası. 3. EĞİTİM Kitap ilanı.

			<p>4. SAĞLIK Kinanazif Bünyesi zayıf olanlara tavsiye edilen ilaç ilanı.</p> <p>5. SAĞLIK Dr. Hikmet cerrah Berlin'de okumuş.</p> <p>6. SAĞLIK Dr. Egobiyar .. İktidarsızlık, idrar yolları enfeksiyonu her şeye bakıyor.</p> <p>7. HİZMET Osmanlı silah deposu .. gayet ucuz silah veriyor. Reklamda karakalem silah çizimi kullanılmıştır.</p> <p>8. SAĞLIK Kaol mide ilacı. her no (her çeşit) Reklamda Latin alfabesi kullanılmış. (Daha önce Nestle çikolataların reklamında da kullanılmıştı.)</p> <p>9.HİZMET Tank Meşhur tank fabrikası İngiliz malı.</p> <p>10. HİZMET Carlzenis askeri dürbünleri ... tek yerde satılıyor. yabancı firma.</p> <p>11. KOZMETİK Nezafet pudrası .. tehlikesiz (eczanelerde ve depolarda) Not: niye tehlikesiz niye eczanelerde anlamadım ?</p> <p>12. HİZMET: Makina ilanı .... Çorap makinesi 30 çift çorabı çıkarır diyor.</p> <p>13. EĞİTİM Sehbal herşey içinde var olan bir gazete çıkıyor, ilan edilmiş ' Resmi gazetelerin en büyüğü, en güzeli, en zengini' 6 aylık abonelik yarım Osmanlı lirası.</p> <p>14. SAĞLIK Dr. Ali Refet Bey çocuk hastalıkları uzmanı. Nerede okuduğunu yazmamış.</p> <p>15. SAĞLIK Dr. Celaeddin Muhtar cilt uzmanı.</p>
--	--	--	--